

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1934.

Första kammaren.

Nr 20.

Onsdagen den 21 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 14 och den 16 innevarande månad.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 108, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 22 juni 1928 (nr 302) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 257, angående vissa åtgärder till jordbrukets stödjande.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 259, med förslag till förordning angående viss utsträckning av Kungl. Maj:ts befogenhet att meddela förordnande jämlikt 1 § förordningen den 26 juni 1933 (nr 405) om accis å margarin, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Johansson, Johan Bernhard*, m. fl. väckta motionen, nr 325, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och de Socialistiska Rådsrepublikernas Union avsluten överenskommelse angående beställningar och krediter m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott herr *Petréns* motion, nr 326, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 12 juni 1885 (nr 27) angående lösdrivares behandling m. m.

Vid punktvis skedd föredragning av statsutskottets memorial nr 50, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens för budgetåret 1934/1935 åttonde huvudtitel, godkändes de i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 14, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om blindhetsersättning m. m., dels ock en i ämnet väckt motion.

Genom en den 2 februari 1934 till riksdagen avlämnad proposition, nr 79, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade

Första kammarens protokoll 1934. Nr 20.

*Förordnings-
förslag om
blindhets-
ersättning m. m.*

Förordningsförslag om blindhetsersättning m. m. (Forts.)

Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag dels till förordning om blindhetsersättning dels ock till lag om kommunala pensionstillskott m. m.

I sammanhang med berörda proposition hade utskottet till behandling förehafat en i anledning av densamma inom andra kammaren av herr *Karlsson* i Grängesberg m. fl. väckt motion, nr 533, vari föreslagits vissa ändringar i förslaget till förordning om blindhetsersättning.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A) att riksdagen, med förklarande att ifrågavarande proposition ej kunnat i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga under punkten införda förslag till förordning om blindhetsersättning samt till lag om kommunala pensionstillskott m. m.;

B) att motionen II:533 måtte anses besvarad genom vad utskottet under A) hemställt.

Herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Jag har ansett, att det beslut, som riksdagen nu går att fatta, bör beledsagas av åtminstone några ord.

Den 22 juni 1920 tillsattes en kommitté för att utreda frågan om blindvården och avge förslag till på detta område behövligen reformer. Kommitténs betänkande avlämnades den 10 april 1922, och sedan dess ha alltså närmare 12 år förflutit. Frågan om blindvården och därmed sammanhängande spörsmål har under tiden befunnit sig på remiss hos olika myndigheter och underkastats två nya utredningar. Den senaste är koncentrerad till spörsmålet om en lämpligt avvägd blindhetsersättning. Resultatet av denna senaste utredning föreligger nu inför riksdagen.

Förslaget är i många avseenden modest. Statsfinansiella skäl ha nödvändiggjort avsevärda begränsningar på olika punkter. Sålunda innebär förslaget, att blindhetsersättning skall utgå endast till den, som saknar ledsyn, d. v. s. att den blindes syn skall vara nedsatt till $\frac{2}{60}$ av normalsynen. Uteslutna äro de personer, som blivit blinda efter 60 års ålder. Vidare har ersättningsbeloppet till den blinde bestämts till en så låg summa som 500 kronor per år.

Trots dessa mycket allvarliga begränsningar ha de blinda själva hälsat förslaget med större tillfredsställelse än något av de tidigare avgivna förslagen. Denna de blindas egen uppskattning av det nu föreliggande förslaget om blindhetsersättning har glatt mig mycket. Då man går att utforma en reform med socialt syfte, är det enligt min mening av synnerlig vikt, att de folkgrupper, som reformen närmast avser att hjälpa i deras kamp för tillvaron, icke ha grundad anledning att känna besvikelse över reformens resultat. Man har anledning vänta, att — om genom riksdagens beslut det här föreliggande förslaget upphöjes till lag — de närmast berörda skola känna tacksamhet mot de svenska statsmakterna för visad omvårdnad. För övrigt hoppas jag, att om erfarenheten visar det önskvärt och behöfligt samt statsfinanserna möjliggöra en utvidgning, blindhetsersättningen skall komma att utbyggas till att omfatta ett större antal blinda än dem, som nu torde komma att beredas en människovärdig levnadsstandard.

Den svagaste punkten i förslaget synes mig vara, att man däri icke kunnat taga hänsyn till de mycket betydande skiljaktigheterna i levnadskostnader på olika orter i vårt land. Här hoppas jag emellertid, att kommunerna skola känna det som en plikt att bidra. De egentliga dyrorrtkommunerna kunna genom kommunala pensionstillskott se till, att blindhetsersättningens grundtanke mera allmänt blir förverkligad. Denna grundtanke är helt enkelt den,

Förordningsförslag om blindhetsersättning m. m. (Forts.)

att en blind arbetare bör i fråga om sin standard jämföras med den seende arbetaren. Den blindes tunga lyte skall med andra ord icke för framtiden döma honom till att leva på en avsevärt lägre standard än övriga medborgare i landet.

Till slut ber jag att till andra lagutskottet få framföra mitt tack för den välvilja, med vilken propositionen behandlats. Inte minst glädjande i denna sak är, att sedan äntligen ett förslag till blindhetsersättning kunnat föreläggas riksdagen, det synes möjligt att — ehuru förslaget i vissa avseenden bygger på nya principer för vår socialpolitik — detsamma av allt att döma skall kunna genomföras i den nationella samlingens tecken.

Herr Björkman: Herr talman! Må det tillåtas mig att begagna tillfället att, då jag hör till de många, som äro med i skyddsarbetet för de blinda, deltaga i herr statsrådets glädje över att detta förslag om blindersättning äntligen har nått sin fullbordan. Jag skall nu anhålla att härutöver få säga några ord.

Det framhålles i den kungliga propositionen särskilt, att denna blindhetsersättning är bunden just vid lytet. Vi ha väl alla med beklämning sett, huru som förut många blinda nödgats anse sig behöva draga fördel av lytet så till vida som de offentligen åberopa det, där de stå ute och anropa allmänheten om hjälp. Nu kommer det ju att finnas en möjlighet att få bort detta, som för de blinda är så beklagligt, och som för oss andra har varit ett hårt tecken på att vi icke ha uppfyllt en förpliktelse, vilken vi ha haft mot dessa olyckliga. Jag vill nämligen uttala den förhoppningen, att bestämmelsen om att från rätt till blindhetsersättning är undantagen bl. a. den, som uppenbarligen icke efter förmåga söker ärligen bidra till sin försörjning, måtte föranleda, att vederbörande, som se till ordningen på gatorna påpeka för dessa bettlande blinda, att de ha möjlighet att under nämnda förutsättning få de 500 kronorna och jag är förvissad om att dessa 500 kronor komma att bli en så god hjälp för de blinda i deras arbete, att de i någon mån kunna, som herr statsrådet nyss uttryckte det, leva i något så när samma ekonomiska förhållanden som de seende.

Till sist vill jag be att få uttala den förvissning, att det arbete, som från skyddsvännernas och från andra blindintresserades sida har nedlagts för de blinda, icke nu måtte slappna, så att enda resultatet eventuellt bleve, att det skedde en omflyttning från det frivilliga arbetet till statshjälpen, utan att det måtte bli en verklig förbättring i de blindas ställning därigenom, att det arbete, som enskilt bedrivs för att hjälpa de blinda, fortfarande måtte komma att äga rum.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förvarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 4 och 7 §§ tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316), bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 32, i anledning av väckt motion angående revision av gällande bestämmelser om behandlingen av minderåriga förbrytare.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 308, vilken behandlats av första lagutskottet, hade fru Nordgren m. fl. hemställt,

Om ändrade bestämmelser ang. behandlingen av minderåriga förbrytare.

Om ändrade bestämmelser ang. behandlingen av minderåriga förbrytare.

(Forts.)

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande en revision av gällande bestämmelser angående behandlingen av minderåriga förbrytare, med särskilt beaktande av vad i motionen anförts i fråga om straffmyndighetsålder, åtal, häktning och sättet för den brottsliges tillrättaförande.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

A) att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till sådan ändring av 5 kap. 2 § strafflagen, att, när någon som fyllt 15 men ej 18 år beginge brott, straffet finge, med bibehållande av förbudet att döma till straffarbete på livstid, nedsättas under vad eljest å gärningen följa bort; samt

B) att motionen i övrigt icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Petré: Herr talman! Det nu föredragna utskottsutlåtandet utmärker sig för samma överskådlighet och grundlighet som alla de utlåtanden, vilka vi mottaga ifrån första lagutskottet. Jag brukar också ha samma synpunkter som utskottets ärade ordförande på de frågor, som behandlas av detta utskott. Denna gång kan jag emellertid inte i allo dela utskottets av dess ordförande inspirerade uttalande, vilket är anledningen till att jag funnit mig nödsakad att begära ordet.

Vad då först beträffar frågan om straffmyndighetsålderns höjande från 15 till 16 år, så kunna utan tvivel goda skäl anföras både för och emot. De i utskottets utlåtande anförda skälen mot höjning av den i vårt land nu gällande straffmyndighetsåldern synas mig emellertid icke alls vara övertygande. När utskottet sålunda framhåller, att samhället icke får och icke bör berövas erforderliga medel att ingripa mot ungdom i 15-årsåldern, som gör sig skyldig till lagöverträdelse, så vill jag därtill säga, att det är synpunkter, som kunde ha berättigande före den nuvarande barnavårdslagens tillkomst, men som inte ha det numera, då enligt denna lag den vanartade 15-åringen kan intagas i skyddshem under en tid av tre år och därefter bli föremål för eftervårdande verksamhet till 21-årsåldern — en behandling, med vilken det säkerligen i allmänhet finns större utsikt att nå ett gynnsamt resultat än med ett kortvarigt fängelsestraff utan efterföljande övervakning av barnavårdsnämnd.

Då utskottet vidare som skäl mot straffmyndighetsålderns höjande till 16 år anför, att det kan vara fara värt, att den, som begått ett grovt brott och står på en 15-årings utvecklingsgrad, skulle, sammanförd med mindre utvecklade barn i ett skyddshem, kunna utöva en synnerligen skadlig inverkan på dessa, så må erinras därom, att i enlighet med vad som är föreskrivet i § 43 mom. 2 lagen om samhällets barnavård finnas numera särskilda skyddshem, avsedda för dem, som på grund av sin ålder eller vanartens beskaffenhet icke lämpligen kunna uppfostras i de vanliga skyddshemmen, vilkas egentliga uppgift ju är att mottaga vanartade barn under 15 år. En viss differentiering är sålunda genomförd inom skyddshemsverksamheten, vartill kommer, att barnavårdslagen tillåter ett direkt samarbete mellan skyddshemmen och de allmänna uppfostringsanstalterna, i det att skyddshemselev, som fyllt 15 år och visat särdeles svår vanart, må överflyttas till allmän uppfostringsanstalt.

De farhågor, som i utskottets yttrande anförts mot höjning av straffmyndighetsåldern till 16 år, synas mig sålunda vara betydligt överdrivna. Å andra

Om ändrade bestämmelser ang. behandlingen av minderåriga förbrytare.
(Forts.)

sidan kan jag gärna medgiva, att en sådan höjning av straffmyndighetsåldern inte har så stor betydelse efter den år 1924 genomförda lagändringen, genom vilken den strafflatitud, inom vilken straffet kan förvandlas till tvångsuppfostran, utsträckt till två år. Numera torde det sålunda sällan förekomma, att en domstol låter en 15-åring undergå fängelsestraff, utan det torde väl vara regel, att en 15-årig lagöverträdare av domstolen hänvisas till intagning å allmän uppfostringsanstalt. Endast i det undantagsfall, där straffet utmättes till två års straffarbete eller fyra års fängelse eller därutöver, kan som sagt enligt nu gällande lagstiftning den 15-årige lagöverträdaren icke komma till en allmän uppfostringsanstalt.

Detta undantag är enligt mitt förmenande att beklaga, och när ärendet var före vid 1924 års riksdag, voro jag jämte åtskilliga av dem, som deltog i utskottets behandling av ärendet, reservanter däremot. Det är att beklaga, då ett så långvarigt fängelsestraff endast kan vara till skada för en sådan ungdom, i all synnerhet som det härvid i allmänhet är fråga om sedlighetsförbrytare, för vilka uppfostringsanstaltens friare liv med dess metodiska sportövningar under helgdagar och fritider äro till vida större gagn än det mera instängda, enformiga fängelselivet.

Nu föreslår emellertid lagutskottet en lagändring, som kommer att praktiskt taget avhjälpa den nuvarande olägenheten av att det fastställts en viss strafflatitud, inom vilken straffet kan ersättas med tvångsuppfostran. Genom realiserandet av första lagutskottets förslag, att den minderåriges straff icke med nödvändighet behöver bli minst hälften av det för brottet i fråga eljest gällande minimistraffet, utan skall kunna sättas än lägre, blir det nämligen alltid möjligt för domstolen att, där den finner tvångsuppfostran vara den lämpligaste behandlingen, utmäta straffet så, att den äger rätt att förordna om den minderåriges insättande uti allmän uppfostringsanstalt.

För min del får jag därför på det livligaste tillstyrka utskottets hemställan under punkten A. Däremot är jag inte lika nöjd med utskottets hemställan under punkt B, nämligen att motionen i övrigt icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Jag kan nämligen inte biträda utskottets bestämda uttalande mot någon höjning av den ålder — för närvarande 18 år — intill vilken tvångsuppfostran kan ersätta straffet. Som skäl häremot anföres bland annat, att i fråga om dem, som befinna sig i åldern 18—21 år, skulle ett förordnande om intagande på uppfostringsanstalt för längre tid uppfattas som ett synnerligen allvarligt frihetsberövande. Man får väl dock utgå ifrån att domstolarna inte skulle ifrågasätta längre tids tvångsuppfostran i stället för ett kortare fängelsestraff i andra fall än där åtgärden med hänsyn till de föreliggande omständigheterna och lagöverträdarens sinnesbeskaffenhet kunde anses vara behövlig för lagöverträdarens tillrättaförande.

Om man såsom fallet är med mig ansluter sig till det i Kungl. Maj:ts proposition nr 212 framlagda förslaget, att ungdom mellan 18 och 21 år, som förer ett oordentligt, lättjefullt eller lastbart levnadssätt, skall kunna intagas i skyddshem eller uppfostringsanstalt, synes det mig vara inkonsekvent att motsätta sig, att en för brott häktad 18-åring eller 19-åring, som förer ett påtagligt asocialt levnadssätt, inte skulle kunna hänvisas till allmän uppfostringsanstalt, vilket är en mera effektiv åtgärd, inte minst med hänsyn till den därmed förenade eftervårdande verksamheten. Det förhåller sig nämligen så, att det även ibland dem, som begå brott, finnas sådana, som haft ett utpräglat asocialt leverne, fört ett lättjefullt, oordentligt och lastbart levnadssätt, men då är det väl inte annat än konsekvent, att om en sådan person begår brott han

Om ändrade bestämmelser ang. behandlingen av minderåriga förbrytare.
(Forts.)

skall kunna få undergå den mera rationella behandling, som i fråga om 18—21-åringar med asocialt levnadssätt nu är föreslagen.

Jag är sålunda av den uppfattningen, att motionärerna inte på denna punkt borde ha blivit så snävt avvisade som skett, utan jag skulle önskat en annan formulering av punkten B i utskottets hemställan. Då det emellertid inte föreligger någon reservation med yrkande och däremot svarande motivering, finner jag mig, herr talman, förhindrad att framställa något yrkande på ändring i utskottets hemställan. Jag har dock inte velat underlåta att till protokollet anföra mina från utskottet avvikande synpunkter i denna fråga.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om anskaffning av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (häst- och fordonsanskaffningslag) m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. fördelningen av vissa statliga stipendier.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion angående fördelningen av statliga stipendier vid olika slag av utbildningsanstalter.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 193, hade herr *Holstenson* m. fl. hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande fördelningen av statliga stipendier vid olika slags utbildningsanstalter samt vidtagande av de åtgärder, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion ej måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade anmälts av herr *Holstenson*, som dock ej antytt sin mening.

Herr Holstenson: Herr talman! Då jag är motionär i denna fråga och även anmält reservation till utskottets utlåtande, skall jag be att få yttra några ord.

Jag är glad över utskottets uttalande, att syftet med motionen, nämligen underlättande för ekonomiskt mindre bemedlad ungdom från lantbrukarhem att bevista folkhögskolor, synes värt allt beaktande. För min del är jag övertygad om att detta är en synnerligen viktig sida av vårt folkbildningsproblem, en sida, som på intet sätt får behandlas lättvindigt.

Utän att ifrågasätta skolöverstyrelsens goda vilja att ställa kyrkan mitt i byn, vågar jag också framhålla, att det trots allt råder en utbredd uppfattning på landsbygden, att lantbrukarungdomen i praktiken verkligen blir missgynnad vid stipendiefördelningen. Det ligger i sakens natur med nuvarande ordning i detta fall, att elever, vilkas föräldrar ha tillgångar i form av fastighet, hur obetydliga och för övrigt oräntabla dessa tillgångar än må vara, vid stipendieutdelning få stå tillbaka för elever, vilkas föräldrar icke besitta någon s. k. förmögenhet, även om inkomsten är förhållandevis betydande. Om icke annat så återverkar detta då det är fråga om att skaffa intyg i en eller annan form för att bifoga och styrka ansökan om stipendium. Här får allt-

Ang. fördelningen av vissa statliga stipendier. (Forts.)
 jämt en föräldrad uppfattning ett ej obetydligt spelrum. Denna min uppfattning stärkes av en artikel i Tidskrift för svenska folkhögskolan, av vilken jag, som förmodligen flera av kammarens ledamöter, erhållit ett särtryck. Där i säges visserligen, att uppfattningen om en olika behandling av ungdom från jordbruks- och tjänstemannahem måste från folkhögskolans sida med bestämdhet avvisas men därefter tillägges:

»Det räcker med att påvisa, att de i särdeles hög grad behövande kommit i sådana skaror, att det med de anslag, som man ansett sig kunna disponera, blivit mycket litet över till dem, som överhuvud taget ha några tillgångar att visa på.»

Här ha vi nu frågan tillbaka från en annan sida. En skuldsatt jordbrukare har i allmänhet alltid »tillgångar» att visa på — och hans son blir utan stipendium, därför att han icke är »obemedlad».

Jag tror icke, att det är nödvändigt att närmare gå in på frågan. Som ärendet nu ligger till skall jag icke framställa något yrkande, men jag har velat fästa uppmärksamheten på att det icke är bra som det är på detta område.

Herr Wagnsson: Herr talman! Då den föregående talaren inte framställt något yrkande kan jag avstå från ordet och inskränker mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 10, angående regleringen för budgetåret 1934/1935 av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkten 3.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att
 dels bestämma antalet ordinarie befattningshavare vid bergsstaten på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
4 bergmästare	B 29
3 gruvingenjörer	B 22
4 kontorsbiträden	B 4;

dels besluta, att å övergångsstat skulle uppföras följande befattningar, nämligen:

Befattning	Lönegrad
1 bergmästare	B 29
1 gruvingenjör	B 22
1 kontorsbiträde	B 4;

Anslag till bergsstaten.

Anslag till bergsstaten. (Forts.)

dels godkända följande stat för bergsstaten, att tillämpas från och med den 1 juli 1934:

Avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor	72,000
Expenser	»	5,000
Resekostnads- och traktamentsersättningar till bergsstatens befattningshavare, förslagsanslag	»	9,000
		Förslagsanslag kronor 86,000.

Övergångsstat.

Avlöningar, förslagsanslag kronor 20,000;
dels ock höja det ordinarie förslagsanslaget till bergsstaten, nu 101,000 kronor, med 5,000 kronor till 106,000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebar minskning av antalet bergmästardistrikt från fem till fyra och överflyttande på övergångsstat av den övertaliga personalen, en bergmästare, en gruvingenjör och ett kontorsbiträde. Ändringen i indelningen skulle genomföras i samband med närmast inträffande ledighet å bergmästartjänst.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

a) bestämma antalet ordinarie befattningshavare vid bergsstaten på följande sätt:

Befattning	Lönegrad
5 bergmästare	B 29
4 gruvingenjörer	B 22
5 kontorsbiträden	B 4;

Anm. Vid inträffad ledighet å en bergmästar-, en gruvingenjörs- och en kontorsbiträdesbefattning skall en dylik befattning indragas.

b) godkända följande stat för bergsstaten, att tillämpas från och med den 1 juli 1934:

Avlöningsstat.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kronor	92,000
Expenser	»	5,000
Resekostnads- och traktamentsersättningar till bergsstatens befattningshavare, förslagsanslag	»	9,000
		Förslagsanslag kronor 106,000;

samt

c) höja det ordinarie förslagsanslaget till bergsstaten, nu 101,000 kronor, med 5,000 kronor till 106,000 kronor.

Herr statsrådet **Ekman**: Herr talman! Jag önskar anföra ett par synpunkter på frågan om indragning av ett av bergmästardistriktet. Utskottet har i det fallet icke biträtt Kungl. Maj:ts förslag, och det beklagar jag för min del. Ehuru jag anser, att det skulle ha varit ytterligt välbetänkt att redan nu besluta om indragning av ett av dessa distrikt, skall jag emellertid inte i kammaren i dag upptaga någon diskussion om den saken. Jag vill endast för kammaren framhålla, att man inte lämpligen torde kunna bifalla en sådan anmärkning som den, utskottet här ifrågasätter.

Anslag till bergsstaten. (Forts.)

I motiven till anmärkningen framhåller utskottet, att om det skulle bli någon bergmästar-, gruvingenjör- eller kontorsbiträdesbefattning ledig, så skall densamma indragas. Om en sådan befattning blir ledig, så kommer man att i fortsättningen ha fem bergmästardistrikt, men man har inte tjänster till dem. Skulle det då vara så olyckligt, att exempelvis bergmästaren i södra distriktet, där det inte finns någon ingenjör, av en eller annan anledning skulle frånträda sin befattning, så kan inte arbetet inom detta distrikt upprätthållas med mindre än att Kungl. Maj:t bryter emot riksdagens beslut, då riksdagen har sagt, att befattningen skall indragas. Det synes mig som om riksdagen inte gärna kan fatta ett beslut i enlighet med utskottets utlåtande, då det förmodligen kan komma att innebära, att en blivande Kungl. Maj:t tvingas att handla emot vad riksdagen själv har givit anvisning om. Det synes mig därför som om den av statsutskottet ifrågasatta anmärkningen borde bortfalla, och att i stället Kungl. Maj:t borde få bemyndigande att, för den händelse det skulle inträffa, som man inom utskottet räknar med som en eventualitet, tillsätta en sådan befattning på förordnande.

Herr Olsson, Oscar: Ja, men går det inte mycket bra för sig, såsom det här står skrivet? Handelsministern kanske vill se efter. Här är fråga om att bestämma antalet *ordinarie* befattningshavare vid bergsstaten. Det är i fråga om besättning av dessa *ordinarie* befattningar, som utskottet uttalar sig. Så vitt jag förstår är här inte alls något hinder i vägen för Kungl. Maj:t att fylla platsen på förordnande till årets slut, då saken åter kommer före för riksdagen. Anmärkningen är nödvändig helt enkelt därför, att, så vitt jag förstår, Kungl. Maj:t annars skulle vara skyldig att i laga ordning gå fram för platsens tillsättande. Nu veta vi ju, att handelsministern inte ämnar göra det, även om vi taga bort anmärkningen, och det är ju en behaglig sak att veta. Men, herr talman, så vitt jag förstår, är utskottets utlåtande fullt korrekt, och det finns inte alls något hinder för Kungl. Maj:t att se till att arbetet uppehålls, fastän inte med *ordinarie* krafter. Vi ha inte uttalat oss i anmärkningen annat än om *ordinarie* tillsättning.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6 och 7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att vad av tidigare för komplettering av vissa laboratorier m. m. anvisade anslag beräknats för komplettering av maskinlaboratoriet vid tekniska läroverket i Malmö i stället finge användas för anskaffande av utrustning för ett självständigt laboratorium vid navigationsskolan i Malmö,

Ang. laboratorieutrustning vid navigationsskolan i Malmö.

Ang. laboratorieutrustning vid navigationsskolan i Malmö. (Forts.)
dels ock för sistnämnda ändamål för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra reservationsanslag av 10,000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte för fortsatt komplettering av vissa laboratorier för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra reservationsanslag av 10,000 kronor.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Jag kommer med det kanske något uppseendeväckande förslaget, att riksdagen måtte återremittera denna punkt till statsutskottet. Det är ju litet ovanligt, och därför är det väl tvunget att också motivera, varpå denna ovanliga åtgärd skulle bero. Den vidtages emellertid i samförstånd med samtliga ledamöter i tredje avdelningen av statsutskottet, även ordföranden.

Om herrarna hade framför sig tionde huvudtiteln, skulle herrarna mycket snabbt förstå, varför det är nödvändigt att återremittera detta ärende. Nederst på sidan 17 — för den händelse någon har tionde huvudtiteln till hands — står kommerskollegiums redogörelse för ärendet.

Det är här fråga om anslag till ett maskinlaboratorium vid tekniska skolan i Malmö, som föreslås ändrat, så att det blir ett självständigt maskinlaboratorium för navigationsskolan. Riksdagen beslöt 1931, att man inte skulle ha några särskilda laboratorier vid navigationsskolorna, utan att dessa laboratorier skulle förenas med de tekniska skolornas laboratorier av sparsamhets-skäl, på det att inga onödiga laboratorier skulle fås.

Statsutskottet hade fått det intrycket, att här var det fråga om att bryta sönder den av riksdagen 1931 godkända organisationen genom att i Malmö upprätta ett särskilt laboratorium för navigationsskolan. Kommerskollegium skriver i fråga om detta sönderbrytande på följande sätt:

»Förevarande laboriefråga hade ... så tillvida kommit i ett nytt läge, som viss om- och tillbyggnad av skolans lokaler avsetts bereda utrymme jämväl för ett skolans eget laboratorium och skolan också redan såsom gåva erhållit viss laborieutrustning (fullständigt ångmaskinsaggregat).» Rektor hade dessutom föreslagit, att Kungl. Maj:t skulle ge 10,955 kronor till denna laborieutrustning. Sedan talas om att navigationsskolan skulle få ett självständigt laboratorium. Men veta herrarna, vad allt detta betyder? Det betyder i sak, att Malmö stad *har byggt* ett laboratorium åt skolan och att där ha kommit donationer till detta laboratorium *i form av hela utrustningen utom en dieselmotor*. Men är det någon av herrarna, som skulle kunnat utläsa detta ur föreliggande handlingar?

Nu har handelsministern liksom utskottets ledamöter under hand erhållit upplysningar — utskottets ledamöter först i går — om att hela laboriet fås utan kostnad för staten. Detta gäller även utrustningen, utom dieselmotorn. Vad de 10,955 kronorna beträffar, så sade rektor till mig i går, att dieselmotorn kostar mellan 3,000 och 4,000 kronor, och det enda, som dessutom behöves, var litet ledningar till en summa av bortåt 3,000 kronor. Det är således visst inte 10,955 kronor.

Nu tvivlar jag inte på att Kungl. Maj:t skulle se upp, ifall vi gäve 10,000 kronor i dag, så att detta laboratorium bara skulle få vad som behöves, men jag tycker, att när sådana saker inträffa, så är det nog bäst, att statsutskottet tittar på saken en gång till i stället för att här gå fram på någon improviserad linje.

Det är därför, herr talman, som jag efter samråd med utskottsledamöterna och handelsministern ber att få yrka, att punkten remitteras tillbaka till statsutskottet.

Ang. laboratorieutrustning vid navigationsskolan i Malmö. (Forts.)

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den under behandling varande punkten annat yrkande ej förekommit, än att punkten skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på återremiss; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 9.

Lades till handlingarna.

Punkterna 10—15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 16.

Under punkten 22 av tionde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för beredande under år 1934 åt sjömanshusen av ersättning för dem åliggande bestyr med värnpliktigas inskrivning och redovisning samt för andra dem åvilande uppgifter för statsverkets räkning å riksstaten för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra anslag av 146,000 kronor.

*Anslag till
sjömanshusen.*

På sätt föredragande departementschefen under punkten anfört hade kommerskollegium i skrivelse den 22 november 1933 föreslagit indragning från och med den 1 januari 1935 av följande 14 sjömanshus, nämligen de i Haparanda, Piteå, Skellefteå, Hudiksvall, Uppsala, Södertälje, Söderköping, Linköping, Vadstena, Jönköping, Ronneby, Falkenberg, Kungälv och Lidköping, samt ny indelning av riket i sjömanshusdistrikt och ny indelning av sjömanshusen å de olika sjöruddföringsområdena.

I anslutning härtill hade departementschefen framhållit, att då kollegii förslag om indragning av 14 sjömanshus syntes väl grundat, det vore hans avsikt att framdeles anmäla förslaget för Kungl. Maj:ts prövning.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena, nr 49, inom första kammaren av herr *T. Ström* och den andra, nr 87, inom andra kammaren av herr *H. Bäcklund* och herr *J. A. Persson* i Tidaholm, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att kommerskollegii förslag att indraga sjömanshuset i Lidköping icke måtte bifallas;

dels två likalydande motioner, väckta den ena, nr 105, inom första kammaren av herr *J. B. Johansson* och den andra, nr 86, inom andra kammaren av herr *A. Andersson* i Falkenberg, vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att kommerskollegii förslag om indragning av vissa sjömanshus icke måtte bifallas, i vad det avsåge sjömanshuset i Falkenberg;

dels ock en inom andra kammaren av herr *A. Törnkvist* i Karlskrona väckt motion, nr 85, vari hemställts, att riksdagen, i anledning av de uttalanden, som förekomme i tionde huvudtiteln till årets riksdag under rubriken »Ersättning åt sjömanshusen», måtte uttala, att det icke syntes riksdagen lämpligt att, innan slutlig ståndpunkt kunnat tagas till omorganisationsfrågan i hela dess vid, nu vidtaga indragning av vissa sjömanshus och i samband därmed verk-

Anslag till sjömanshusen. (Forts.)
ställa ny sjömanshusdistriktsindelning och ny indelning av sjömanshusen å de olika sjörullföringsområdena.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten anfört bland annat följande:

»Utskottet har icke funnit anledning att i princip frågå den av riksdagen tidigare uttalade uppfattningen i fråga om indragning av sjömanshus. Visserligen synas skäl tala för ett övervägande, huruvida icke vissa sjömanshus med ringa omfattning, bland annat, i fråga om sin understödsverksamhet kunde indragas för åstadkommande av förbilligande av sjömanshusens administrationskostnader. Emellertid är utskottet av den meningen, att en indragning i den av kommerskollegium och departementschefen ifrågasatta omfattningen icke bör vidtagas, förrän frågan om sjömanspensioneringens ordnande och i samband därmed frågan om sjömanshusens omorganisation i hela dess vidd blivit lösta.

Vad slutligen angår Kungl. Maj:ts förslag om anvisande åt sjömanshusen för nästa budgetår av ett anslag av 146,000 kronor, har utskottet ansett sig böra tillstyrka förslaget i fråga.

Utskottet hemställer alltså,

a) att riksdagen må, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, för beredande under år 1934 åt sjömanshusen av ersättning för dem åliggande bestyr med värnpliktigas inskrivning och redovisning samt för andra dem åvilande uppgifter för statsverkets räkning å riksstaten för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra anslag av 146,000 kronor;

b) att herrar Ströms, Bäcklunds och Perssons i Tidaholm motioner, I: 49 och II: 87, må anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört;

c) att herrar J. B. Johanssons och Anderssons i Falkenberg motioner, I: 105 och II: 86, må anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört; samt

d) att herr Törnkvists i Karlskrona motion, II: 85, likaledes må anses besvarad genom vad utskottet ovan anfört.»

Herr Nordborg: Vid behandlingen av denna punkt kan jag inte underlåta att fästa kammarens uppmärksamhet på den orättvisa, som kammaren även i år gör sig skyldig till, om den till större delen låter kostnaderna för värnpliktigas inskrivning och andra statliga uppdrag bestridas av sjömanshusens understödsmedel. Dessa medel tillkomma ju genom s. k. tonavgifter, som avkrävas fartygen, och hyresavgifter, som utgå på de ombord anställdas löner. Staten har nu på detta sätt under en lång följd av år avhänt sjömanshusen stora belopp, och samtidigt har staten ändå i mycket hög grad på andra sätt bidragit till understöd för andra samhällskategorier. 1933 års riksdag beskar det redan förut låga anslagsbeloppet, men det uttalades samtidigt, att man förutsåg, att en ny utredning skulle komma till stånd med det snaraste för att få utrönt, i hur hög grad staten skulle vara skyldig att bidraga till sjömanshusens förvaltningskostnader. I det nu föreliggande förslaget har Kungl. Maj:t gått in för fjolårets riksdagsbeslut, trots att kommerskollegium för sin del — får jag säga — livligt tillstyrkt, att detta anslag måtte ökas.

Då utskottet i år inte har gjort något sådant uttalande, har jag begärt ordet för att få understryka riksdagens uttalande i fjol, på det att ingen skall få den uppfattningen, att allt är bra som det är.

Jag har, herr talman, intet yrkande, utan jag ber bara att få uttala den förhoppningen, att riksdagen nästa år måtte tänka på att bringa rättelse i detta missförhållande.

Anslag till sjömanshusen. (Forts.)

Herr **Hamrin**: Herr talman! Jag skall tillåta mig att också yttra några ord vid denna punkt.

Jag har inom utskottet förfäktat den meningen, att utskottet skulle i större omfattning eller mera klart uttala sin anslutning till de principer, som fått sitt uttryck i statsrådets och chefens för handelsdepartementet framställning under tionde huvudtiteln beträffande vissa sjömanshus' indragning. Om herrarna se på den uppräknig, som förekommer på sidan 14 i utskottets betänkande, så föreställer jag mig, att var och en, som känner till åtminstone en del av dessa platser, tycker, att en sådan statlig institution som ett sjömanshus är bra litet motiverad på sina håll. Jag är åtminstone i tillfälle att vitsorda det beträffande min egen hemstad och, jag skulle vilja tillägga det, beträffande även en annan stad, som ligger vid Vättern. Och jag föreställer mig, att samma omdöme kan man fälla beträffande andra stora sjö- och stapelplatser, t. ex. Uppsala!

Jag menar, att man väl inte bör vara så konservativ, att man inte kan taga hänsyn till utvecklingen och tiden och därför utan vidare ansluta sig till de synpunkter, som handelsministern givit uttryck åt. Men jag förstår och vet, att inom utskottet har man tagit intryck av de ständigt och jämt återkommande motionerna, som finnas omnämnda på sidan 19, och det är väl detta, som gör, att man även denna gång åtminstone i viss utsträckning desavouerat handelsministerns uttalande.

Det är nämligen så — jag ber att få erinra kammarens ledamöter därom — att denna fråga varit uppe gång på gång och även en gång för flera år sedan, då jag handlade densamma. Då var ärendet precis likadant. Det synes inte vara möjligt för Kungl. Maj:t eller handelsministern att få den fullmakt, som han i detta avseende behöver för att göra behöfliga och väl motiverade indragningar.

Nu har man inom utskottet emot detta resonemang sagt, att utskottets uttalande och motivering ge handelsministern rätt att upptaga frågan till förnyat övervägande och prövning i syfte att företaga vissa indragningar. Jag vet, att statsrådet och chefen för handelsdepartementet tolkar detta uttalande på samma sätt, och då vill jag för min del bara stryka under, att är detta statsutskottets mening, har jag ingenting att invända däremot. Men då bör också den tanke fullföljas, som ligger bakom denna motivering, så att behöfliga indragningar komma att ske. Man skall inte uppehålla gamla traditioner och institutioner längre än de fylla något behov och ha något värde.

Herr **Olsson, Oscar**: Herr talman! Den siste ärade talaren sade: *Om det är utskottets mening, att handelsministern skall få fullmakt att göra något åt saken — så var det bra.* Ja, jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att det står i utlåtandet på följande sätt: »Emellertid är utskottet av den meningen, att en indragning i *den av kommerskollegium och departementschefen ifrågasatta omfattningen* icke bör vidtagas.» Jag får säga, att så vitt jag förstår, har utskottet inte alls gett sig in på tvetydiga formuleringar i detta hänseende. Det är visserligen sant, att herr Hamrin i statsutskottet hade velat gå den kungliga propositionen fullt till mötes, men jag skall be att få fästa kammarens uppmärksamhet på att kommerskollegium i sitt utlåtande, på vilket handelsministern stöder sig, självt är mycket, mycket tveksamt om lämpligheten av att indraga sjömanshuset i Lidköping. Det kan väl finnas andra sjömanshus än i Lidköping, som också äro tveksamma, men här säger kommerskollegium uttryckligen ifrån, att det är synnerligen tveksamt.

Under sådana förhållanden, herr talman, fann utskottet, att utskottet ändå visade handelsministern det tillmötesgående, som utskottet antog, att handels-

Anslag till sjömanshusen. (Forts.)

ministern satte värde på, nämligen att handelsministern skulle få ta under övervägande, vilka av dessa sjömanshus, som utan någon skada, utan någon olägenhet kunde indragas. Utskottet har således, när det gällt frågan rent organisatoriskt, sett på saken med den allra största välvilja och ordnat det så, att handelsministern inte skall finna några hinder i sin väg för framtiden, när det gäller att taga under övervägande, vilka sjömanshus som — såsom jag sade — utan olägenhet skulle kunna indragas. Vi ha bara sagt ifrån, att vi inte kunna vara med om indragning i den omfattning, som den kungliga propositionen här begär.

Vidare tycker jag, att även gamla handelsministrar skola vara litet snälla mot riksdagen, fastän riksdagen har gått dem emot. Det är visst inte utan orsak, som riksdagen här har tagit hänsyn gång på gång till de bekymmer, som ha uttalats från sjömännen. Riksdagen har kunnat grunda sin uppfattning i det fallet på mycket goda skäl ifrån dessa sjömän, som gång på gång ha kommit fram med sina bekymmer genom riksdagsmännen. Riksdagen har förklarat, att här måste vi för sjömannens skull gå varsamt fram. Den dag, när sjömännen få sin pensionsfråga löst, den dagen finns det inga svårigheter beträffande avskaffandet av vissa sjömanshus. Men det finns ett visst samband mellan dessa båda frågor, och jag förstår oron bland sjömännen, då angrepp riktas mot sjömanshusen, innan deras pensionsfråga är löst.

Herr statsrådet **Ekman**: Det är ingalunda så, att frågan om antalet sjömanshus hänger samman med frågan om sjömannens pensionering. De två frågorna kunna lösas var för sig. Pensioneringen kan lösas med bibehållande av det nuvarande antalet sjömanshus men även med ett mindre antal sjömanshus. Jag tror mig kunna säga, att utskottet är synnerligen väl underrättat om att den här ifrågasatta indragningen av sjömanshus ingalunda inverkar på sjömannens pensionsförhållanden eller utbetalande av det understöd, som sjömanshusen under nuvarande förhållanden utdelar till före detta sjömän. Jag tror också, att utskottet är väl underrättat om att den svenska sjöfartsnäringsen på grund av indragningen av sjömanshus i den ungefärliga utsträckning, som Kungl. Maj:t har föreslagit, icke kommer att förorsakas några besvärigheter.

Det synes mig då, som om utskottet hade bort utforma sitt utlåtande något tydligare. Men det har uppenbarligen blivit en prestigefråga emellan olika regeringar och utskottet. Jag vill erinra kammaren om att jag är den tredje handelsministern — och alla ha varit av olika partifärg — som har rätt riksdagen till en måttlig indragning av sjömanshus för att skapa större effektivitet i organisationen, en effektivitet, som inte bara är önskvärd utan också behöflig och där Kungl. Maj:t varje gång för sitt yrkande har kunnat stödja sig på allt vad sakkunskap heter. Emellertid har man lyckats blanda ihop denna fråga om arbetseffektivitet i sjömanshusen med sjöfolkets pensionering. Den senare frågan har riksdagen varit ytterligt ömmande för, vilket medfört att en förnuftig omorganisation av sjömanshusen icke kunnat genomföras.

Nu synes det emellertid, som om utskottet i sitt utlåtande i år ville gå Kungl. Maj:t till mötes, och jag känner mig tillfredsställd efter det mycket tydliga uttalandet av herr Olsson, att Kungl. Maj:ts rätt att indraga vissa sjömanshus icke är beskärd med detta utlåtande, utan det är endast en gräns satt, så att det inte får ske i den omfattning, som ifrågasatts i Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **Nordborg**: Herr talman! Rörande indragningen av dessa sjömanshus är ju det vanliga, att de lokala intressena göra sig mycket gällande, och detta tar sig uttryck i motioner och personliga uppvaktningar. Detta är ju

Anslag till sjömanshusen. (Forts.)

en sak, som man inte bör taga hänsyn till, men det finns två ting, som man nog bör tänka på, när man drar in sjömanshus, och jag ber att få framhålla dem nu, då herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet är närvarande, han, som troligen kommer att sedermera taga upp denna fråga.

Den första omständigheten är, att i och med att ett sjömanshus dras in, skola ju dess understöd utbetalas ifrån något annat sjömanshus. Det är alldeles tydligt, att åtminstone den första tiden kommer det att yppa sig svårigheter på det sättet, att direktionen i det sjömanshus, som övertar det andras funktion, icke har möjlighet att känna understödstagarna och dem, som söka understöd, på samma sätt som det gamla sjömanshusets direktion naturligtvis kunnat göra, därför att den ju har en större personkänedom, då det gäller folket på platsen.

Sedan är det en annan omständighet, som man inte har talat om, och det är slitandet av tvister. Sjömanshusen ha ju sina ombudsmän, som varit mycket nyttiga verktyg, då det gällt att slita tvister mellan besättning och befälhavare vid avmönstring. Det har ju därvidlag utvecklats sig en viss praxis, och dessa ombudsmän ha under åren förskaffat sig god kännedom om dessa förhållanden och om förhållandena till sjöss, varför de kunnat uppträda som avgörande instans. Ingen klagar över deras beslut, utan man får underkasta sig dem. Är man inte nöjd, får man gå till rådhusrätten med saken. Det blir naturligtvis därvidlag besvärligt, om man drar in sjömanshusen och det kommer annat folk, som skall sköta på- och avmönstring, d. v. s. människor, som inte känna till förhållandena ombord eller ha kunskap om gällande praxis. Det är naturligtvis svårigheter, som med tiden kanske kunna övervinnas. Det beror alldeles på vilket folk man får att sköta denna mönstringsprocedur.

Herr Ström, Torsten: Herr talman! Då jag varit motionär i denna fråga, är jag mycket belåten med det resultat, som statsutskottet kommit till, och hade inte tänkt yttra mig i saken utan helt ansluta mig till den uppfattning, som kommit till synes vid statsutskottets behandling av såväl Kungl. Maj:ts proposition som motionerna. Men då min hemstad har blivit nämnd i den förda diskussionen, kan jag inte underlåta att för kammaren påpeka, att detta sjömanshus är ett av dem, som varit föreslagna till indragning.

Det har upplysts av herr Oscar Olsson, att kommerskollegium med stor tveksamhet föreslagit indragning av detta sjömanshus. Det är beläget vid Väneren och har cirka 900 sjömän inskrivna. Det egentliga motivet till att dessa sjömanshus vilja bevara institutionen är, att de disponera över ganska stora fonder, och det är, som herr Nordborg sagt, lättare och bättre för dessa sjömanshus att känna de gamla sjömän, som bo i trakterna omkring. På samma sätt ha även sjömännen en känsla av att de bli behandlade på bättre sätt än de skulle bli, om det vore ett centralt organ, som skulle dela ut understöden.

Dessa sjömanshus förfoga som sagt över stora fonder, och jag förstår, att de handelsministrar, som handlagt ärendet, haft sin uppmärksamhet riktad på saken och velat sammanföra dessa fonder på ett ställe för att på så sätt tillvarata dem och sköta utdelningen. Statsrådet säger, att han är den tredje handelsministern, som har misslyckats på denna punkt. Försök ha gjorts av handelsministrar från olika partier, och samtliga ha rönt motstånd, då frågan kommit till behandling i riksdagen. Detta bevisar bara, att riksdagen har den uppfattningen, att då den egentliga frågan om sjömännens pensionering ännu inte har funnit sin lösning, har riksdagens kamrar inte velat ge sig ut på något experiment att riva upp denna gamla institution, förrän den dagen man får se papperen på bordet med förslag till en ordnad pensionering.

Anslag till sjömanshusen. (Forts.)

Herr talman! Jag ber med dessa ord få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 17—27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 28.

Lades till handlingarna.

Punkterna 29—31.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra och femte huvudtitlarna gjorda framställningar angående anslag till fängsvården och statens uppfostringsanstalt å Bona samt till statens tvångsarbetsanstalter, statens alkoholistanstalt å Venngarn, statens sinnessjukhus och statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa gossar och sinnesslöa flickor, jämte i dessa ämnen väckta motioner.

Anslag till fängsvården.

Punkten 1.

I den till riksdagen avlåtna, den 3 januari 1934 dagtecknade propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1934/1935 hade Kungl. Maj:t under punkten 21 av andra huvudtiteln föreslagit riksdagen att

dels, med utslutande av en å ordinarie stat för fängsvårdsstaten uppförd assistentbefattning av 3:e klass, lönegrad B 16, i stället uppföra en befattning som lantbruksinspektör i lönegrad B 17,

dels godkänna under punkten införda stater för fängsvården att tillämpas från och med budgetåret 1934/1935;

dels ock höja det i riksstaten uppförda ordinarie förslagsanslaget till fängsvården från dess nuvarande belopp, 3,838,800 kronor, med 795,400 kronor till 4,634,200 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag angående anslag till fängsvården hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena (nr 204), inom första kammaren av herr *J. A. Larsson* och den andra (nr 404), inom andra kammaren av herr *K. A. Ryberg* m. fl., vari hemstälts, att riksdagen för utbyte av margarin mot smör måtte under andra huvudtiteln anvisa ett anslag av 36,100 kronor samt under femte huvudtiteln ett anslag av 278,200 kronor.

Med avseende på avlöningsstaten för fängsvårdsstaten innebar Kungl. Maj:ts förslag bland annat, utslutande av en å ordinarie stat uppförd jordbruksassistentbefattning i lönegraden B 16 vid centralfängelset i Mariestad och denna befattnings utbyte mot en lantbruksinspektörsbefattning i lönegraden B 17 samt utbytande av en icke-ordinarie yrkesmästare av 2:a klass mot en icke-ordinarie yrkesmästare av 1:a klass såsom föreståndare för skrädderidriften å Långholmens cellfängelses gemensamhetsverkstad.

Anslag till fångvården. (Forts.)

Härom hade utskottet i den nu föredragna punkten anfört:

»Även om vissa skäl kunna anses tala för dessa förslags genomförande från och med nästkommande budgetår, har utskottet dock ansett försiktigheten bjuda att icke föreslå någon ändring av befattningarna i fråga, förrän spörsmålet om fångvårdens framtida ordnande, varom statens organisationsnämnd den 11 oktober 1933 avgivit förslag, blivit underställt riksdagens prövning.»

Utskottet hade sedermera hemställt,

I:o) att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om uteslutande av en å ordinarie stat för fångvårdsstaten uppförd assistentbefattning av 3:e klass, lönegrad B 16 och denna befattnings utbyte mot en lantbruksinspektorsbefattning i lönegrad B 17;

II:o) att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herrar J. A. Larssons och Rybergs m. fl. motioner, I: 204 och II: 404, i vad de avsåge ordinarie förslagsanslaget till fångvården,

a) godkänna under punkten införda stater för fångvården att tillämpas från och med budgetåret 1934/1935;

b) höja det i riksstaten uppförda ordinarie förslagsanslaget till fångvården från dess nuvarande belopp, 3,838,800 kronor, med 795,400 kronor till 4,634,200 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Lindblad, Olof Olsson, Oscar Olsson, Asplund, Petré, Anderson* i Råstock, *Norsell, Högström* och *Isacsson* ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

I:o) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, med uteslutande av en å ordinarie stat för fångvårdsstaten uppförd assistentbefattning av 3:e klass, lönegrad B 16, i stället uppföra en befattning som lantbruksinspektör i lönegrad B 17;

II:o) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herrar J. A. Larssons och Rybergs m. fl. motioner, I: 204 och II: 404, i vad de avsåge ordinarie förslagsanslaget till fångvården,

a) godkänna i reservationen införda stater för fångvården att tillämpas från och med budgetåret 1934/1935; samt

b) höja — — — 4,634,200 kronor.

I motiveringen hade reservanterna anfört bland annat:

»Vad i statsrådsprotokollet andragits till stöd för förslaget om utbytande av en icke-ordinarie yrkesmästare av 2:a klass mot en icke-ordinarie yrkesmästare av 1:a klass såsom föreståndare för skrårideriften å Långholmens cellfångelses gemensamhetsverkstad har utskottet ävenledes ansett vara av beskaffenhet att tillräckligt motivera denna åtgärd.»

Reservation hade vidare anförts av herr *Weijsne*, som ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i denna reservation angivits, och avslutas med en hemställan,

I:o) att riksdagen måtte avslå — — — lönegrad B 17;

II:o) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herrar J. A. Larssons och Rybergs m. fl. motioner, I: 204 och II: 404, i vad de avsåge ordinarie förslagsanslaget till fångvården,

a) godkänna i reservationen införda stater för fångvården att tillämpas från och med budgetåret 1934/1935; samt

b) höja — — — 4,634,200 kronor.

Anslag till fångvården. (Forts.)

I det i herr Weijnes reservation föreslagna yttrandet hade anförts bland annat följande:

»Vad i statsrådsprotokollet andragits till stöd för förslaget om utbyttande av en icke-ordinarie yrkesmästare av 2:a klass mot en icke-ordinarie yrkesmästare av 1:a klass såsom föreståndare för skrädderidriften å Långholmens cellfångelses gemensamhetsverkstad har utskottet ansett vara av beskaffenhet att tillräckligt motivera denna åtgärd.»

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Kungl. Maj:t har här rönt motstånd på två punkter, visserligen i och för sig icke av någon så särdeles stor betydelse, men för de tjänsteinnehavare det gäller kännes det nog åtskilligt, om Kungl. Maj:t i detta fall skulle få sina synpunkter underkända av riksdagen.

Det första ärendet på ordinarie stat gäller jordbruksassistenten vid Mariestadsfängelset. Han har blivit föreslagen till uppflyttning i lönegrad B 17 på mycket goda skäl. Ända till 1931 stod han i samma ställning som dåvarande jordbruksassistenten vid statens tvångsarbetsanstalt vid Svartsjö, vilken då emellertid uppflyttades i B 18, alltså med två steg. Det är alltså inte meningen att jordbruksassistenten i Mariestad skall erhålla samma ställning som denne tjänsteman vid Svartsjö, utan han skall endast komma upp i B 17.

Vad är det för risker, som äro förbundna med en sådan flyttning? Ja, det förstår kammaren bäst, när kammaren hör, att civilförvaltningens lönenämnd funnit Kungl. Maj:ts förslag fullt berättigat. Jag har nu aldrig hört talas om att civilförvaltningens lönenämnd ger sig ut på några äventyrligheter, när det gäller uttalanden rörande den rätta placeringen av statens tjänstemän. Det är således inte bara fångvårdsstyrelsen, utan också civilförvaltningens lönenämnd, som statsrådet här bygger på, då han begär denna uppflyttning av jordbruksassistenten vid Mariestadsfängelset med en lönegrad till B 17. Jag kan inte finna, att riksdagen i detta fall bör gå emot Kungl. Maj:t, och jag yrkar därför på denna punkt bifall till reservationen.

Den andra saken ser inte större ut, men är i grund och botten ännu mer behjärtansvärd än den första. Det gäller icke-ordinarie befattningar, och där har Kungl. Maj:t föreslagit, att en yrkesmästare av 2:a klass skall utbyttas mot en yrkesmästare av 1:a klass som föreståndare för skrädderidriften vid Långholmens cellfångelse. I förra fallet skulle det betyda 300 kronors utgift på ordinarie utgiftsstat, i detta fall 325 kronor för de icke ordinarie tjänstemännen.

Vad är det som gör, att detta sista är ännu mera behjärtansvärt än det första? Jo, det är, att det är kolossalt svårt att få behålla förstklassiga yrkeslärare vid våra fångelser, som det nu är ställt. Det är ett spörsmål av mycket stor social betydelse, att fångarna — särskilt de yngre — komma under god handledning och få en god yrkesuppföstran under den tid de sitta i fångelse. Om, som det har skett nu i många fall, yrkesmästarna ge sig i väg — inte heller de tycka att det är roligt att »sitta i fångelse», och det kanske vi förstå — efter kort tid och vi skola få ombyte på ombyte, torde ändå varje människa begripa, att det inte är till gagn och nytta för de fångar, som tagas om hand och skola erhålla yrkesutbildning. Jag begår nog ingen indiskretion, om jag nämner, att man i statsutskottet gick på den linje jag skisserat och var tämligen enig med reservanterna på denna punkt. Varför gick man då inte Kungl. Maj:ts vägar på denna punkt, när man i grund och botten ville det? Nej, det berodde på dessa fördömda konsekvenser, som alltid spela en roll. Man tyckte inte att man kunde ge på ena hållet och låta bli att ge på det andra, utan man måste vara konsekvent.

Anslag till fångvården. (Forts.)

Jag får nu säga, att i den här fråga kan jag inte förstå, att det skulle bli några farliga konsekvenser, om man underlåte det ena och gjorde det andra. Jag är medveten om att det kunde ligga bättre till, om man koncentrerade sig på denna fråga om den icke ordinarie yrkesmästaren. Men å andra sidan tycker jag, att statsutskottet verkligen har fog för sin tvekan, när utskottet inte vill göra i ett fall på ena sättet och på ett annat sätt i det andra fallet. Det ser förfärligt illa ut att göra så. Jag tycker således, herr talman, att Kungl. Maj:t har haft så goda skäl för sig, att kammaren tämligen tryggt skulle kunna följa herr Lindblad och övriga reservanter.

Jag ber alltså, herr talman, att yrka bifall till den av herr Lindblad m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr Bagge: Herr talman! Anledningen till att statsutskottets majoritet inte har velat vara med om att göra de här förändringarna beträffande de ifrågavarande befattningarna har varit den, att man ansett det vara en god regel, när det är fråga om en mera allmän reglering på ett område, att man då inte skall ta ut enstaka befattningar och börja på att ändra där, och därvidlag är det inte fråga om beloppen, som herr Oscar Olsson tycktes anse, utan det är fråga därom att man har svårt att överblicka vad det kan föra med sig för konsekvenser, när man på detta sätt börjar rucka och rubba på systemet. Emellertid är det ju alldeles klart, att man inte får gå så långt i fråga om tillämpningen av goda regler, att man inte, om det kan visas, att ett dröjsmål skulle föra med sig mycket stora olägenheter och svårigheter, skulle kunna göra undantag.

Vad nu beträffar den ena av dessa befattningar, nämligen lantbruksassistenten i Mariestad, låg saken så till för oss, som hade samma uppfattning som statsutskottets majoritet, att vi ansågo, att dels var hans lön inte på något sätt för låg i förhållande till vad folk av motsvarande sysselsättning får på det enskilda näringslivets område, och dels och framför allt föreföll den oss vara väl avvägd i förhållande till de löner, som utgå till övriga befattningshavare av samma slag på fångvårdens och närliggande områden. Särskilt ha vi fäst oss vid motsvarande befattningshavare vid Bona, och vi ha haft den uppfattningen, att det bör vara två lönegraders skillnad mellan dessa. Det framlades goda skäl i utskottet, för att den skillnad, som för närvarande finnes mellan dessa båda befattningshavare borde bestå. Ja, det där kan man naturligtvis ha olika meningar om. Jag för min del menar, att den ställning, som befattningshavaren i fråga har, förmodligen är väl avvägd, och att, då en ändring sålunda minst sagt är tveksam, bör man inte göra något åt saken, innan den kommande allmänna regleringen.

Vad beträffar den andra befattningen får jag erkänna, att där ligger det något annorlunda till. Där har nu i statsutskottets plenum förebragts vissa skäl för att det kan vara en risk att inte göra den föreslagna förändringen för yrkesmästaren på Långholmen. Det kan medföra en del olägenheter, och det kan medföra risken att man inte får behålla folk för en i och för sig viktig uppgift, som herr Oscar Olsson här sagt. För min del vill jag säga, att jag i statsutskottet röstade för den uppfattningen, som kommer till synes i herr Weijnes reservation och som går ut på, att vi skulle låta lantbruksassistenten i Mariestad vara kvar där han är, men göra en uppflyttning i fråga om yrkesmästaren på Långholmen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till herr Weijnes reservation.

Herr Åkerman: Herr talman! Jag brukar aldrig blanda mig i diskussioner rörande ärenden, som behandlats av statsutskottet, ty jag har en känsla att

Anslag till fångvården. (Forts.)

man riskerar att bli liksom »en spurv i tranedans», men den här gången kan jag inte hålla mig stilla. Jag måste be att värdsamt få framföra ett par synpunkter, särskilt beträffande frågan om yrkesmästarbefattningen.

Det var med glädje jag i den delen lyssnade till den föregående talarens anförande. Jag vill fästa herrarnas uppmärksamhet på, att i början av detta år inlämnades till Kungl. Maj:t ett betänkande, som rörde vården av frigivna fångar, och där var även ett kapitel ägnat åt fångarnas behandling i fängelset. Man påvisade där, att det är av den allra största betydelse, att de personer, som handha fångarna, ordna fackundervisningen så, att fångarna inte stå handfallna, när de komma ut i frihet, utan att de i fängelset fått lära sig ett yrke, så att de om möjligt kunna stå på egna ben, om arbetsförhållandena det medge. Det är därför som arbetsdriften mer och mer blivit en fråga av allra största sociala betydelse, och det är därför jag har för mig, att man även från håll utanför statsutskottet skulle kunna våga att göra en erinran om detta.

Om nu fångarna skola kunna uppläras i ett yrke, är det ju av största betydelse, att de läromästare, som äro att tillgå, äro kvalificerade för sitt mycket viktiga värv. Man vet, att så som det nu är ordnat, möter det svårigheter att tillfredsställande besätta denna yrkesmästarplats. Man skall besinna, att det kräves särskilda personliga egenskaper för ett så delikat uppdrag som att vara yrkesmästare på en fängelseverkstad. Han måste ha särskild hand med folk, han skall kunna förstå det klientel, som är intaget där, och se till att det de få lära sig blir till välsignelse. Jag har därför goda förhoppningar — särskilt efter den siste ärade talarens anförande — att kammaren åtminstone beträffande denna del av föreliggande fråga skall bifalla reservationen.

Men även beträffande den andra delen må jag säga, att nog bör man försöka att laga så, att fångvårdens tjänstemän, som jag för min del tycker ha bland de viktigare befattningarna här i landet, tillgodoses så att man kan förvänta att få förstklassigt folk på dessa poster. Det stundar, mina herrar, en omorganisation av straffets verkställighet — inte bara fångvårdens organisation ekonomiskt, utan hela systemet. Vi veta ju alla, att det mer och mer övergår att formas efter sociala synpunkter. Därför tror jag det är av synnerlig vikt, att fångvården får den uppmuntran, som ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag innebär.

Jag vågar värdsamt vädja till kammaren att bifalla den av herr Lindblad m. fl. avgivna reservationen.

Herr Hamrin: Herr talman! Med åberopande av den sakliga redogörelse, som herr Bagge lämnat över detta ärende, hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet Schlyter: Herr talman! Det förefaller som om det inte skulle vara behöfligt att utförligare ingå på frågan om skrädderiverkstaden på Långholmen, då det, efter de anföranden, som här redan blivit hållna, väl torde finnas förhoppning om ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag på den punkten. Jag skulle emellertid vilja komplettera vad som här sagts med några rent faktiska uppgifter, som möjligen kunna vara av intresse för kammaren att höra.

För hela fångvårdens arbetsdrift finnes det 7 yrkesmästare av 1:a klass, därav 5 på Långholmen, 1 i Härnösand och 1 i Kristianstad, samt 30 av 2:a klass jämte vaktkonstaplar. Någon särskild bevakningspersonal finnes inte på arbetslokalerna. Av de 5 yrkesmästarna av 1:a klass på Långholmen är en överledare för skrädderiet. Dessutom finnes det en för handskomakeriet

Anslag till fångvården. (Forts.)

och en för maskinskomakeriet, en för snickeriet och en för bokbinderiet. På de större verkstäderna finnes det således en yrkesmästare av 1:a klass för var och en, på skomakeriet finnes det två. Vad som nu föreslås är att det även på skrårderiet skall finnas en liknande anordning med två 1:a klass yrkesmästare. Av dessa skulle den ene ha cellarbetet, och den nu föreslagne, nye 1:a klass yrkesmästaren skulle bli chef för verkstaden.

Det har ju redan framgått av de föregående anförandena, synes det mig, att regeringens förslag på denna punkt är välgrundat. Skrårderiet är ett av de största och äldsta fångelseyrkena. Det är den största verkstaden på Långholmen. Man arbetar inom skrårderiet, som jag antyde, dels i cell och dels på verkstad. Fångarna inom detta yrke äro ofta svåra att handskas med. Arbetet är anordnat som ett konfektionsskrårderi. Det ställer stora krav på yrkesmästaren, dels med hänsyn till hans yrkeskunskap och dels med hänsyn till hans uppgift att övervaka och undervisa fångarna. Erfarenheten har visat, att det är mycket svårt att besätta denna yrkesmästarbefattning på ett tillfredsställande sätt. Man har inte vid något tillfälle lyckats få den rekrytering man velat ha. Man måste avskeda en yrkesmästare i våras och fick sedan inte någon, som man kunde reflektera på, utan fick från Linköping kommandera en, som flyttades till Långholmen. Allt detta synes mig vara belysande för önskvärdheten av att saken avgöres i år och icke uppskjutes tills man ett annat år kan komma att lägga fram frågan i ett större sammanhang. Regeringen har verkligen visat stor sparsamhet vid bedömandet av de krav, som framställts på förbättrad löneställning vid fångvården. Endast den ene av de två 1:a klass yrkesmästare, som begärts av fångvårdsstyrelsen, har av regeringen upptagits i statsverkspropositionen, och man har även avvisat en begäran från uppsyningsmännen om uppflyttning i högre löneklass.

Jag tror därför, att kammaren kan lita på att de förslag, som framförts, äro välgrundade. Detta gäller inte bara denne yrkesmästare på skrårderiet, utan det gäller även lantbruksassistenten. Av handlingarna i ärendet framgår, att det här är fråga om att uppflytta en lantbruksassistent till lantbruksinspektör, men blott en lönegrad högre, alltså inte så högt som lantbruksinspektörerna på flera andra anstalter. Av utredningen torde det vara tydligt, att den ändrade ställningen för denne befattningshavare är av verklig betydelse för en tillfredsställande jordbruksdrift vid Mariestadsfängelset.

Ja, herr talman, jag vill verkligen hemställa till kammaren att bifalla den kungl. propositionen såväl beträffande yrkesmästaren som beträffande lantbruksassistenten, alltså att bifalla den av herr Lindblad m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Herr förste vice talmannen: Det är säkerligen så, herr talman, att frågor av detta slag äro mycket svåra att bedöma här i kammaren — uppflyttning av en befattningshavare i en högre lönegrad och dylika ting. Det är en sorts vetenskap, där vi litet till mans äro i hög grad obevandrade.

Här kommer en av utskottets ledamöter och säger på ett sätt och en annan säger på ett annat sätt, och jag förstår mycket väl, om man här i kammaren sitter och egentligen inte vet riktigt vad man skall tro. Vem skall man egentligen lita på? Skall man lita på departementschefen eller på sina egna partikamrater i utskottet eller på vem? Det är klart, att egentligen skall man lita på sitt eget omdöme, men eftersom detta är begränsat, går man gärna till någon annan. Och detta senare skadar säkerligen inte, ty flera hjärnor tänka onckligen bättre än en — naturligtvis under vissa förutsättningar.

Emellertid tycker jag för min egen del, att i fall av denna beskaffenhet är det mycket tryggt och bra att ha någon att ty till, som jämt och ständigt

Anslag till fångvården. (Forts.)
sysselsätter sig med dessa ting. I det här speciella fallet ha vi en sådan omdömescentral just i allmänna civilförvaltningens lönenämnd. Medlemmarna av denna nämnd äro ständigt i tillfälle att bedöma fall från fall och ett fall i förhållande till andra fall. Den har en viss skyldighet att ständigt söka överblicka de konsekvenser, som kunna bli följden av den ena eller andra ståndpunkten i det ena eller andra fallet. Därför brukar jag för min del gärna — som jag säger — ty mig till den sakkunskap och den överblick i alla sådana här fall, som förefinnas hos dessa lönenämnder eller »omdömescentraler» av olika beskaffenhet. Jag har gjort på det viset i det här fallet, och det har i sin tur gjort, att jag kommit att stanna vid den reservation, som är avgiven av herr Lindblad m. fl., och till denna reservation, herr talman, ber jag att få yrka bifall.

Herr Hamrin: Herr talman! Förste vice talmannen frågade, vem man skall lita på. Jag skall tillåta mig ge herr förste vice talmannen ett mycket gott råd. Man skall lita på erfarenheten, och den visar beträffande en av dessa tjänster följande. Riksdagen beslöt förra året att uppflytta en liknande tjänst på annan plats. Jag har ej papperen här och kan därför ej återge namnet på den, som var likställd med denne man i Mariestad. Det skedde i mitten av maj månad, då riksdagen beslöt det. Det dröjde ej längre än till den 29 maj förrän denne man i Mariestad kom och åberopade just vad riksdagen beslutat och framhöll det orimliga och orättvisa i att han ej kunde komma i åtnjutande av samma förmån. Detta exempel visar något litet vad erfarenheten lär, när det gäller frågor av detta slag.

Jag vill endast tillägga, herr talman, att när man åberopar lönenämnden, bör det också nämnas, att lönenämnden icke var enig på denna punkt, utan det fanns en reservation. Och jag tror, det finns mycket goda skäl att stanna vid den uppfattning, som utskottsmajoriteten har givit uttryck åt.
Jag vidhåller alltså mitt yrkande.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Beträffande erfarenheten, som herr Hamrin talade om, står det nog icke i samband med vad herr Bagge sade om den mera allmänna regleringen, och det är ingen fara för att vi icke skulle kunna överblicka konsekvenserna. Denna uppflyttning, som herr Hamrin talade om, skedde 1931, och man kan vara tämligen säker på att andra, som med anledning av denna uppflyttning anse sig ha några anspråk på att följa med, också ha anmält sig. Det har varit summa en, och det är den, det är tal om i dag. De som ha undersökt, om han har rätt i sina synpunkter eller icke, äro fångvårdsstyrelsen och civilförvaltningens lönenämnd. De ha undersökt det. Det är således erfarenheten, som här för sin talan, då vi ha yrkat bifall till herr Lindblads m. fl. reservation.

Herr förste vice talmannen: Herr talman! Jag behöver väl egentligen inte stå och upprepa vad den föregående talaren sagt, men det skadar kanhända inte, att herr Hamrin får höra det genom båda öronen. Det är naturligtvis just erfarenheten, som ligger lagrad hos lönenämnden. *Ett* fall ger ingen erfarenhet. Lönenämnden dömer således inte efter ett fall, utan efter de många årens många fall i många olika avseenden.

Herr Nilsson, August: Det sades nyss, att civilförvaltningens lönenämnd icke var enig i denna sak, utan man där hade olika meningar. Jag vill med anledning därav oförmåla, att i lönenämnden voro vi allesamman eniga om *befogenheten* av denne jordbruksassistents uppflyttande såsom lantbruksin-

Anslag till fångvården. (Forts.)

spektor i lönegraden B 17. Därom var ingen meningsskiljaktighet i lönenämnden. Emellertid uppträdde en reservant, en socialdemokrat förresten, icke jag, som ansåg, att det borde anstå med denna sak, tills det blev en mera allmän löne reglering. Således kan man säga, att beträffande de sakliga omständigheterna i fråga om denne specielle tjänsteman rådde det ej skiljaktiga meningar i lönenämnden.

Herr Petré: I anledning av herr vice ordförandens i statsutskottet yttrande ber jag att få fästa uppmärksamheten på att vad som begäres är icke att uppflytta jordbruksassistenten vid Mariestadsfängelset i samma lönegrad som lantbruksinspektoren vid Svartsjö, B 18, utan i B 17, i vilken lönegrad motsvarande befattning vid Venngarn är placerad.

I övrigt vill jag erinra om, att organisationsnämnden i sitt yttrande sagt, att den icke hade några förändringar att föreslå i fråga om fångars sysselsättning med jordbruk, och att bifall till den begärda löneförhöjningen åt jordbruksassistenten vid Mariestadsfängelset alltså icke får några konsekvenser vid det definitiva ordnandet av fångvården.

Beträffande herr Hamrins yttrande, att man bör rätta sig efter erfarenheten, vill jag till sist framhålla, att just erfarenheten om svårigheten att få den här omhandlade yrkesmästarbefattningen vid cellfängelset på Långholmen besatt på ett mera varaktigt sätt med för uppgiften fullt kvalificerad person talar i allra högsta grad för att denna löne reglering, som även herr Bagge uttalade sig för, verkligen kommer till stånd. Även om jag är av den uppfattningen, att det är vida viktigare att man får löneförhöjningen för den omhandlade yrkesmästaren å Långholmen än för jordbruksassistenten vid Mariestadsfängelset, anser jag dock, att även dennes löneförhöjning bör bifallas.

Jag ber således att på de anförda skälen få yrka bifall till den av herr Lindblad m. fl. avgivna reservationen.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på den nu ifrågavarande punkten yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Lindblad m. fl. vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölles i herr Weijnes vid punkten anförda reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olsson, Oscar*, begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraproposition därvid antagits godkännande av det förslag, som innefattades i herr Lindblads m. fl. reservation, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 48 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Lindblad m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda upp-

Anslag till fångvården. (Forts.)
maningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 2—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Om höjda
skattesatser
för cigarretter
och snus.*

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 16, i anledning av väckt motion om höjning av skattesatserna för cigarretter och snus.

I en inom första kammaren av herr *Bergman* m. fl. väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 233, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att skatten å cigarretter och snus skulle bestämmas som följer:

	För inom riket tillverkad vara			För till riket införd vara		
	Procent av priskurant- priset eller värdet	Belopp för		Procent av priskurant- priset eller värdet	Belopp för	
		1 st.	1 kg.		1 st.	1 kg.
		öre	kr.		öre	kr.
Cigarretter med fast pappers- munstycke	53	1.2	—	44	2.3	—
Cigarretter utan fast pappers- munstycke	54	1.2	—	45	2.3	—
Snus	37	—	1.25	39	—	2.—

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att motionen I: 233 av herr *Bergman* m. fl., om höjning av skattesatserna för cigarretter och snus, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herr *Larsson* i Örbyhus, som yrkat bifall till motionen.

Herr **Larsson, Johan:** Jag har till detta betänkande fogat en reservation för bifall till motionen, och jag ber med anledning därav att få motivera mitt ställningstagande. Motionens syftemål är att medelst höjd beskattning å tobaksvaror, i första hand cigarretter och snus, dels minska konsumtionen och dels ge staten mera pengar. Förbrukningen av cigarretter har på senaste tiden stigit i nära nog oroväckande grad, i synnerhet bland ungdomen, vilket icke kan vara annat än till skada för folkhälsan. En höjning av priset genom högre skatt kommer säkert att i viss mån minska konsumtionen och samtidigt ge staten betydligt ökade inkomster. Enligt utredningen kommer, därest förbrukningen blir densamma, om skatten på cigarretter ökas med 1 öre, en inkomst att tillföras staten av omkring 20 miljoner kronor. Några bärande invändningar mot denna skattehöjning böra icke kunna göras, då den ju till sin natur är fullt frivillig. Den som vill undandraga sig skatten, har endast att minska sin konsumtion eller avstå från användning av tobak, vilket ur folkhälsans synpunkt endast är till nytta.

Jag ber med dessa ord få yrka bifall till motionen.

Herr **Nilsson, Johan,** i Kristianstad: Ja, det förslag, som väckts i den motion, som behandlas i detta betänkande, har ju varit uppe tidigare, och i

Om höjda skattesatser för cigarretter och snus. (Forts.)

utskottets betänkande åberopas också det beslut och den motivering för beslutet, som bevillningsutskottet kom till föregående år. Det är ju så, att när det gäller en konsumtionsvara av denna art, kan man ha mycket delade meningar om huruvida man skall uppmuntra till användningen eller försöka hämma användningen av densamma. Även om man är böjd för det senare, kan det ju vara tvivelaktigt, vilket system man skall gå in för och hur man skall gå tillväga. I varje fall ligger det ju i någon mån utanför bevillningsutskottets omsorg att se på dessa frågor ur ren hälsovårdssynpunkt. Bevillningsutskottet har endast att se till de ekonomiska förhållandena. Jag vet ju mycket väl, att motionären här — det har sagts något tidigare — såväl då det gäller tobak som vissa andra varor, har den inställningen, att man skall göra alla dessa varor så dyra som möjligt och så dåliga som möjligt. Men det är ju icke alla, som ha den inställningen, och vilken som är den riktiga, är det kanske icke anledning att tvista om här. Nu är det så, att tobaksskatten beräknas i föreliggande budget för det kommande budgetåret till 75 miljoner kronor, och huruvida det kan vara möjligt att genom att höja skatten i enlighet med det föreliggande förslaget få in en högre inkomst, det är nog mycket tvivelaktigt. I varje fall anser ledningen i tobaksmonopolet, att det ej är tillrådligt att vidtaga en sådan ändring i skattesatserna, utan befarar att, i likhet med vad man kunnat konstatera på vissa andra områden, man riskerar att därigenom få inkomstminskning i stället för ökning. Det torde icke anses vara tillrådligt att höja prisläget, om man vill ha den omsättning, som nu är för handen, och man kunde därför tänka sig, att man skulle sänka kvaliteten, så att man på det sättet kunde få samma omsättning och slippa höja priset på själva varan, fast man höjde skatten. Men då går det ut över konsumenterna. Ser man saken ur hygienisk och hälsovårdssynpunkt, så vet jag icke, om det kan vara hälsosammare för svenska folket att röka sämre cigarretter, än det för närvarande gör. Skall jag döma efter min egen uppfattning, tycker jag, att man mår bättre av en god cigarr än av en dålig cigarr.

Jag tror därför, att om man ser saken ur finansiell synpunkt, är det ingenting att vinna, och ser man den ur hälsovårdssynpunkt, torde ingenting heller vara att vinna, och därför kan jag för min del ej tillstyrka att göra någon ändring i skattesatserna.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Bergman: Den föregående ärade talaren ansåg, att en s. k. sämre tobaksvara vore ofördelaktigare för hälsan än en bättre. Det beror väl dock på vad man menar med »sämre». Det är icke min mening att försämra varorna så till vida, att de skulle bli skadligare för hälsan, utan tvärtom att göra dem mindre skadliga, genom att inskränka så mycket som möjligt på nikotinhalten och — i detta fall, som nu föreligger — genom konsumtionssänkande beskattning. Men den frågan hör ju egentligen, såsom den föregående ärade talaren också riktigt framhöll, icke hit. Bevillningsutskottet intresserar sig förmodligen mera för frågan huruvida staten kan förtjäna pengar på denna skatt. Enligt min och övriga motionärers uppfattning kan man vinna bägge syftena, både minskning av konsumtionen, med ty åtföljande förbättring av folkhälsan i viss mån, och samtidigt en betydande ökning av statsinkomsterna. Jag har ju i åtskilliga år arbetat för att få dylika lyxvaror högt beskattade. Skatter av detta slag äro ett slags uppfostringsskatter, som äro nyttiga därigenom, att de bringa folk att eftertänka, huruvida det kan vara någon idé att fortsätta med att kasta ut så mycket pengar för onyttiga och skadliga varor. Man åstadkommer därigenom säkerligen en viss konsumtionsminskning, men

Om höjda skattesatser för cigarretter och snus. (Forts.)
 samtidigt — tack vare den starkt höjda skatten — kan man ändå åstadkomma ökning i statens inkomster.

Det har beräknats, att med oförändrad försäljning man skulle kunna få in ytterligare 20 miljoner kronor enbart på cigarretterna. Man får visserligen nu reducera summan med hänsyn till att motionen utgår från en annan procentberäkning av varans värde, men det bleve i alla fall många miljoner, det måste anses fullkomligt säkert. Det är ju klart, att man ej får räkna med oförändrad försäljningskvantitet vid ett högre pris, men sjunker den, är det ju bara bra. Den sjunker säkerligen ej så mycket, att icke staten lika fullt får in åtskilliga miljoner mer än hittills. Det är ganska egendomligt att se en samlad front av högern och socialdemokraterna rikta sig emot denna lyxbeskattning. Att särskilt högerpartiet, som med rätta är så kritiskt mot äventyrlig finanspolitik, mot all denna våldsamt stegrade upplåning, som här ju har tillkommit under de sista åren till skada för vår valuta och vår goda kredit — att detta partis representanter ändå icke vilja reflektera på andra utvägar, mindre riskabla för våra finanser, förefaller mig vara en ganska egendomlig företeelse. Men går man på som hittills, bottenskrapar alla tillgångar och förbrukar vad staten har sparat förut, och fortsätter med stor skuldsättning, då dröjer det nog icke länge, innan man kommer så långt, att man blir tvungen att tillgripa den lyxbeskattning jag ännu förgäves förordar. Men det kunde varit skäl att göra det på ett tidigare stadium; man kunde då ha sluppit undan en del finansiella äventyrligheter.

Man säger nu: Det går icke, den höjda skatten sänker förbrukningen och inkomsten minskas i stället för ökas. Detta har sagts beträffande alla dylika skatter, t. ex. på spriten, men det har icke slagit in. Man har fått in många nya miljoner genom den ökade skatt, som uttagits på spirituosa, trots att man, då den föreslogs, sade: Det blir ingenting, det kommer blott att minska konsumtionen. Spådomen slog ej in. Man fick både ökade inkomster och minskad konsumtion. Sannolikt skulle det gå på samma sätt även i detta fall.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Roos: Alla torde vara ense därom, att det utbredda, bland ungdomen starkt tilltagande tobaksbruket innebär en allvarlig fara för folkhälsan. Huruvida denna fara bör bekämpas genom skatteförhöjning, genom förbud mot försäljning till minderåriga av tobak eller genom upplysning, därom kan man ju hysa olika meningar. Men säkert är, åtminstone enligt mitt förmenande, att något bör göras. Ty faran för det uppväxande släktets hälsa är enligt vad de mest kunniga auktoriteter vitsorda, stor och överhängande.

Jag tillåter mig därför uttala den förhoppningen, att regeringen ville behjärta dessa förhållanden och vidtaga något steg till åstadkommande av förbättring härutinnan.

Häri instämde fröken *Hesselgren* och herr *Mellén*.

Herr Åström: Herr Bergman uttalade sin förvåning över den breda front, som bildats mot hans förslag. När jag vid flera tillfällen hört herr Bergman komma med sina beskattningsprinciper, då det gällt både spriten och tobaken, har jag många gånger kommit att tänka på ett anförande, som jag i min ungdom hörde, vilket hölls av en annan frisinnad man i den svenska riksdagen. Det var Sven Adolf Hedin, då han en gång framförde sin uppfattning, att det var fullständigt ovärdigt staten att försöka att beskatta lasten som sådan. Är man övertygad om att det verkligen är fråga om en last, skall man ej försöka ockra på denna last från samhällets sida. Det var hans uppfattning. Det före-

Om höjda skattesatser för cigarretter och snus. (Forts.)

föll mig vara en betydligt mera frisinnad uppfattning än den, som bara resonerar så, att eftersom det finns en del folk, som vill fördärva sig, så låt dem göra det, men de skola få betala så mycket som möjligt för att de fördärva sig! När det gäller talet om lyxbeskattning, är det också en ganska underlig princip, herr Bergman använder i sitt anförande, ty de verkliga lyxcigarretterna skulle icke drabbas av någon förhöjning, men de övriga, de billigare märkena, skulle få desto större procent. Om vi tänka på vad kravet på ett öre per cigarrett betyder på en tvåöres cigarrett, således en höjning med 100 procent av skatten, så, eftersom det utgår licensavgift, betyder det inte 1 öre utan 1½ öre, och det måste således bli en ökning i priset till 4 öre. En treöres cigarrett skulle komma upp i 5 öre. Detta är en ökning av 70 procent. Men går man upp till en tioörescigarrett, har man kommit i ett prisläge, där man stannar vid 10 procents förhöjning, och kommer man upp till de allra dyraste märkena, kunna de kanske rent av bära en förhöjning av skatten, utan att det behöves medföra en höjning av priset alls. Ju dyrbarare varor man har råd att hålla sig med, dess mindre behöver man således bidraga till skatten, men ju fattigare man är, ju sämre varor man får hålla sig med, dess högre procenttal får man bidraga med till beskattningen! Det är en demokratisk princip, som jag har mycket svårt att finna någon förtjusning i. Otvivelaktigt har man också inom utskottet kommit till den uppfattningen, att det icke är lämpligt att gå längre. När svenska folket under de sista aderton åren har inbetalat till statskassan omkring 1,100 miljoner i form av tobaksskatt, så får man väl ändå säga, att det är tillräckligt bidrag av dem, som använda dessa varor. Det förefaller mig, som om de, som på grund av sina vanor slippa att bidraga till denna beskattning, skulle vara synnerligen tacksamma mot dem, som bära så verkligt dryga bördor. Vid bevillningsutskottets behandling av ärendet var det ju ingen, som yrkade bifall till förslaget. Sedermera vid utskottsutlåtandets antagande blev det en reservant, men i övrigt var beslutet enhälligt.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Jag begärde ordet för att instämma i Roos' påminnelser om den samhällsfara, som ligger i bland annat ungdomens tobaksrökning. Jag vill bara ytterligare framhålla den ännu större faran av att de äldre föregå ungdomen med så dåligt exempel. Därför kan man icke begära, att ungdomen skall uppfostra sig själv, förrän den föregås med bättre exempel i hemmen och av lärarna i skolorna. Jag utsträcker således herr Roos' förhoppning till regeringen även till detta område. Nu har riksdagen emellertid på min motion — jag tror, det var förra året eller kanske året förut — begärt hos regeringen, att den skall beakta även dessa faror av tobakens och kaffets överdrivna tillägnande av hela folket. Därför är det nyttigt, att Kungl. Maj:t får såsom nu en påminnelse även av en auktoritativ person som herr Roos, som har haft en hög anställning i samhället och alltså är en sådan person, som vi måste tro på. Särskilt landshövdingarna ha ju högsta mått av sakkunskap. Det är således bra, att regeringen nu får en påminnelse även från en landshövding och inte bara av en vanlig motionär.

Vad angår Åströms uttalande om olämpligheten av att beskatta folkets vanor, så vet ju Åström, att det just är på den vägen vi gå fram med stormsteg. Vad särskilt beträffar tobaken, är ju hela tobaksmonopolet inrättat för att beskatta denna last, om man så vill kalla det — denna vana vill jag kalla det — hos svenska folket. Det är således redan genomfört, Åström, så att det är inte värt, att han hoppas, att det icke skall bli något av med denna sak då den redan i kolossal omfattning har genomförts i det svenska samhället.

Om höjda skattesatser för cigaretter och snus. (Forts.)

Herr **Bergman**: Med anledning av vad herr Åström yttrade, får jag säga, att jag betraktar all tobaksförbrukning som lyx. Han talade om att lyxcigaretterna inte bli så hårt drabbade av en skattehöjning som de andra. Jag förmodar, att tobaksmonopolet icke saknar möjlighet att genom sin prissättning justera den lilla specialfrågan. Men hela tobaksförbrukningen är ju en lyx. Jag vill icke kalla den en »last», av samma samhällsfördärliga karaktär som dryckenskapen: det händer ju icke, att en person på grund av rökning av några cigaretter går och slår ihjäl hustru och barn, som folk ibland gör efter några supar. Så farlig är ju naturligtvis inte tobaken. Men man kan i varje fall säga, att tobaksbruket i stort sett skadar folkhälsan, och att det medför en onödig utgift. Genom att högt beskatta dessa varor uppfostrar man folket till sparsamhet, och det måste väl vara nyttigt.

Det var också en annan sak, som herr Åström var inne på och som jag skall be att få säga ett ord om. Han syntes vilja göra gällande, att denna beskattning överhuvud taget icke är demokratisk. Det är ju känt, att socialdemokratien är emot indirekt beskattning överhuvud taget. Men man förbiser därvid en viktig sak: man skiljer icke på olika slag av indirekt beskattning. Vad som nu ifrågasättes är en socialt oantastlig beskattning; enär det gäller en skatt, som ingen behöver underkasta sig, om man icke vill. Tobak är ingen vare sig nödvändig eller nyttig vara. Och då kan man ju icke säga, att skatten kränker några demokratiska principer.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om mått och vikt ävensom en i ämnet väckt motion, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Om ändring
i strafflagens
bestämmelser
rörande djur-
plågeri m. m.*

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 34, i anledning av väckta motioner om ändring i 18 kap. 16 § strafflagen m. m.

Första lagutskottet hade till behandling förehäft de inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motionerna nr 12 i första kammaren av herr *Lindhagen* och nr 1 i andra kammaren av herr *Wallén*.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet till en början under fem särskilda med A—E betecknade punkter lämnat en redogörelse för de i berörda motioner framställda yrkandena. Utskottets hemställan var avfattad i fyra särskilda punkter, betecknade med a), b), c) och d—e).

På framställning av herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkten a).

På sätt utskottet under punkten A i ovannämnda redogörelse anført, hade i motionen I: 12 av herr *Lindhagen* yrkats, att riksdagen ville besluta följande ändrade lydelse av 18 kap. 16 § strafflagen:

Om ändring i strafflagens bestämmelser rörande djurplågeri m. m. (Forts.)

Visar någon i behandlingen av djur, hemdjur såväl som vilda djur, grymhet genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes straffes för djurplågeri med böter eller fängelse. Är djurplågeriet av svår beskaffenhet eller äro omständigheterna eljest försvårande, må till straffarbete i högst sex månader dömas.

I motionen II:1 av herr *Wallén* hade, i syfte att straffbelägga den judiska schäktningen, hemställts, att riksdagen måtte besluta, att ifrågavarande paragraf skulle erhålla följande lydelse:

Visar någon i behandling av djur uppenbar grymhet, genom misshandel, överansträngning, vanvård, sådant förfarande vid slakt, att onödigt lidande tillfogas djuret, eller annorledes, straffes för djurplågeri med böter. Är djurplågeriet av svår beskaffenhet eller äro omständigheterna eljest synnerligen försvårande; må till fängelse i högst sex månader dömas.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten hemställt, att de under punkt A i utskottets redogörelse upptagna yrkandena om ändring i 18 kap. 16 § strafflagen icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag har väckt en omfattande motion i djurskyddsfrågan, som både upptar gamla stridspunkter i den saken och även tillagt något nytt för att därmed någorlunda uttömma ämnet.

Varje detalj i denna fråga, som togs upp i riksdagen, var förr i tiden föremål för livlig debatt i båda kamrarna, och givetvis i all synnerhet i andra kammaren. Nu ha vi kommit in i en ny period av världsutvecklingen. Den gamla humanismen är för tillfället undanträngd genom de ekonomiska påfrestningar, som ha lett till världskrig, depression, arbetslöshet. Krig mellan stater, ekonomiskt och eventuellt militärt, och på samma sätt även mellan klasserna inom varje stat, stå för dörren. Det har därför synt mig, att nu borde väckas bland annat denna motion såsom en påminnelse om humanismens återkomst i världen. Väl förstår jag, att det är hopplöst, vilket också visas av de tomma bänkarna i kammaren, under det att bänkarna i den gamla tiden, som jag också upplevat, voro väl besatta, när djurskyddsfrågan kom upp, ty denna fråga intresserade oss då oberoende av partiställningar. Jag har alltså inte väntat mig någon vidare framfärd utan är tvärtom undersamt överraskad av att utskottet i en huvudpunkt har tillstyrkt en hemställan. Men jag är nästan glad över att utskottet på övriga punkter stannat i negativismen, utan att det kunnat komma med något sakskäl, ty detta visar ju, att påminnelsen varit särdeles påkallad.

Jag övergår då, herr talman, till den föredragna punkten eller en *revision av bestämmelserna i 18 kap. 16 § strafflagen*, som är grundläggande i fråga om djurskyddet och som därför bör tillägnas sig det huvudsakliga intresset.

I utskottets utlåtande och motionen refereras vad som nu är gällande lag. Det står på första sidan i utlåtandet, och jag behöver sålunda icke uppläsa detsamma. Uti dessa bestämmelser har föreslagits några skärpningar eller formuleringsförbättringar, om man så vill kalla dem. Det stadgas att, om någon i behandling av djur visar uppenbar grymhet — och så står det en uppriktning: genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes — skall han straffas för djurplågeri. Jag har yrkat, att ordet »uppenbar» måtte utgå ur lagtexten. Det är ju en sådan där kautschukbestämmeelse, som gör, att man är tveksam, om ett visst fall kan åtalas, och att det blir en godtycklighet i bedömandet, så snart en åklagare vågat sig på att anställa åtal. I 14 kap. strafflagen, som bland annat handlar om misshandel, straffas misshandel mot människor, utan att misshandeln särskilt behöver betecknas såsom

Om ändring i strafflagens bestämmelser rörande djurplågeri m. m. (Forts.) »uppenbar». Då kan man ju också lättare komma till hands med själva spörs-målet, än om man inlindrar det i en sådan där nebulosa som ordet »uppenbar», vilket ju är tillkommet också för att betona, att mänskligheten, när det gäller djuren, är mindre framskriden, än när det gäller människorna, såväl ur huma-nitets- som ur intressesynpunkt, och därför vill man stoppa åtskilligt i nitet hos åklagare och domstolar.

Nu är emellertid att märka, att i den norska och danska strafflagstiftning-
en med gammalt datum förekommer inte ordet »uppenbar». Där går det så-
lunda an att straffa misshandel rätt och slätt av djur, och sedan gäller det
för domstolarna att avgöra, om en verklig misshandel ägt rum. Sveriges första
insats i lagstiftningen på djurskyddsområdet härleder sig från 1857. Då in-
fördes formuleringen »uppenbar grymhet». Sedan har genom en följd av lag-
ändringar denna lagstiftning skärpts allt mer. Det enda, som ännu i dag står
kvar, är 1857 års försiktiga formulering »uppenbar grymhet». Nu se vi så-
ledes, att ännu 1934 — snart ett århundrade efteråt — möta vi i riksdagen
ett lagutskott, enhälligt om att här har icke någon framryckning varit av be-
hovet påkallad, utan här skall man stå kvar vid den gamla kautschukparagra-
fen såsom ett skydd för människornas intressen gentemot djurens misshand-
ling. Det ligger ju också i specifikationen av »uppenbar grymhet», ett slags
motsägelse, ty i specifikationen står det bara misshandel o. s. v., men ordet
»uppenbar» skall väl hänföra sig till alla de uppräknade exemplifieringarna,
och då gäller ju ordet »uppenbar» även för misshandel.

Så sent som 1917, då det materialistiska genombrottet hade tagit stark fart
genom världskriget även inom vår församling och de gamla humanistiska syn-
punkterna en tid fingo läggas på hyllan för att vänta på en ny vår, skrev riks-
dagen i alla fall och begärde borttagande av den begränsning, som ligger i
ordet »uppenbar». Detta ledde som sagt inte till någonting annat än att Kungl.
Maj:t föreslog, såsom riksdagen också hade begärt, ett visst ökande av speci-
fikationerna i lagrummet.

Men nu har ordet »uppenbar» en alldeles särskild, mycket kuriös betydelse.
Det är ju ganska egendomligt, att på samma gång som man generellt förbju-
der all slags verklig misshandel emot djuren, så tillåter man — utan att det
någonsin blir åtal och ännu mindre något domstolsutslag — vivisektion, jakt
och fiske även under grymma former. Slakt och schäkting likaså. Djurens
bostadsförhållanden när det gäller vissa slag av djur och vid utställningar,
kunna i vissa fall betecknas såsom ett verkligt djurplågeri. Allt detta får
äga rum, fast det ju borde åtalas enligt den allmänna lagen. Varför åtalas
det då inte utan tillåtes allmänt?

Jag gick till en expert — ibland måste man gå till sådana, fast jag brukar
iakttaga en viss försiktighet med experter. Det var professor Stjernberg,
professor i straffrätt vid Stockholms högskola. Då svarade han: »De nämnda
överseendena ligga just i ordet uppenbar.» I »uppenbar grymhet» inbegripes
åtminstone enligt en gängse mening inte vivisektion, djurplågeri vid jakt och
fiske, råbarkad slakt och grymma bostadsförhållanden.

Ja, det är nog en förklaring, förmodar jag, ty det är den enda, som kan givas.
Men nog bör det väl egentligen vara som i andra länder, där man tagit sig för
att göra särskilda lagar för undantagen, samt förse lagarna med kontrollbe-
stämmelser, så att man vet, varför man i detta fall gör ett eller många un-
dantag.

Voltaire myntade en gång ett berömt ord: »Adjektivet är substantivets
fiende.» Här är adjektivet »uppenbar» substantivets fiende i allra högsta
grad, som nyss påpekats.

Jag kommer sedan till *frihetsstraffen*. Där har utvecklingen från 1857

Om ändring i strafflagens bestämmelser rörande djurplågeri m. m. (Forts.)
gått så, att först var det böter från 5 till 100 riksdaler, 1890 höjdes maximum till 500 kronor, fängelse i högst 6 månader infördes år 1900, och nu efter 34 år hade jag trott, att man skulle kunna börja låta även i skyddet för djurens misshandel försiktigt införa bestämmelser om något straffarbete. Ty för människornas misshandlande enligt strafflagen — misshandeln må vara svår och med eller utan uppsåt eller lindrig — så finns det i alla fall straffarbete i latituderna. I de två första fallen, svår misshandel med eller utan uppsåt, finns det bara straffarbete i latituderna.

Jag har sålunda föreslagit, att om djurplågeriet är »av svår beskaffenhet eller äro omständigheterna eljest försvårande, må till straffarbete i högst sex månader dömas». Fängelsestraff, som nu är medgivet under synnerligen försvårande omständigheter, har jag flyttat ned att stå vid sidan av böterna såsom tillhörande den vanliga straffskalan för detta brott.

Där har i motionen emellertid ifrågasatts en tredje ändring. Det står i lagen »*synnerligen försvårande*», men det är väl nog, att omständigheterna äro försvårande. »Synnerligen» är återigen en sådan där kautschukbestämelse. Det har som jag nämnt sagts, att adjektivet är substantivets fiende. Tänk vilken kolossal fiende ett adverbadjektiv blir, då det hopfogas med ett substantivadjektiv för att slutligen med dessa övergångar komma till det verkliga substantivet!

Så är det en annan sak, och den är högviktig. Det är frågan om *de vilda djuren*, som nu ha fått ett skydd på papperet, men knappast annat än i få undantagsfall. Förr började man helt naturligt att stadga skydd för egna och andras kreatur eller för de s. k. hemdjuren. Det var också ett intresse för människorna. Sedan stod detta kvar ända från 1857 till 1907, d. v. s. i ett halvt sekel. Då först var rättsutvecklingen färdig att taga steget fram till djur, varmed då även skulle avses vilda djur. Så långsamt går det.

På den där liberala tiden i mitten av förra seklet och en tid framåt till världskriget var det en grundsats som uttalats av Erik Gustaf Geijer och även andra — förresten också i andra länder — att rättsmedvetandets utveckling går i bredd med erkännandet av kvinnans rättigheter. Samtidigt började man emellertid också säga, att rättsmedvetandets utveckling går i bredd med erkännandet av djurens rättigheter. Erkännandet av kvinnans rättigheter gick parallellt härmed, men naturligtvis kraftigare, ty hon var en människa; men djuren fingo följa med något under skydd av det rättsmedvetande, som då lägrade sig över kvinnorna. Om vi nu se på själva lagens nuvarande lydelse, talas det visserligen om »djur», men när vi sedan komma till exemplifieringen, är den uppenbarligen lånad från den gamla föreställningen, att det bara är hemdjuren, som skola skyddas. Det står kvar där som ett hångrin emot ordet »djur» strax förut: »genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes». Det är alltså den gamla specifikationen, som vi ännu inte kommit ifrån. Den behöver således också på något sätt skrivas om, så att exemplen utvidgas till att tydligt omfatta djur överhuvud taget. Såsom ett första fjät — ty man kan inte begära mera än fjät i sådana frågor som dessa — har jag därför tillagt: »Visar någon i behandlingen av djur, hemdjur såväl som vilda djur», och så får den andra uppräkningsorden stå kvar, ty de vilda djuren falla då tydligare och mer uppfordrande under orden »misshandel» och »annorledes». Därigenom riktas uppmärksamheten hos åklagare och även hos den stora allmänheten mera på dem. Vilda djur plågas genom utrotning och genom jakt och fiske, och dessa medel anses som sagt lagliga, ehuru de strida emot 18 kap. 16 § strafflagen. Det är klart, att människan i sin kamp för livsuppehållet inte är färdig att lägga bort jakten och ännu mindre fisket. Men lagen bör då skriva ut, att detta näringsfång är ett undantag från lagen men

Om ändring i strafflagens bestämmelser rörande djurplågeri m. m. (Forts.)
 på samma gång lämna fri någon omständighet, så att vi bli benägna att bestraffa svåra utsvävningar av det omänskliga i jakten och fisket.

Stjernberg sade — och det har jag hört förut — att det förekommer, att djurplågeri mot vilda djur även under deras fångande kan åtalas och anses innefatta uppenbar grymhet. Därvid anföres det gamla exemplet, att det var någon, som jagade änder genom att sätta ut lockbete på metkrokar. När angivelsen gjordes, tyckte åklagaren, att han väl fick lov att försöka, ty om det verkligen fanns något skydd för de vilda djuren, skulle det väl vara här. Och kan man tänka sig: det blev också böter i domstolarna. Men andra exempel får man knappast höra på en dylik tillämpning av lagen. Det har väl förekommit, förmodar jag, ett och annat stänkfall här och där, fast det inte finns någon statistik på dem.

Nu är det ju givet, att om *dessa föreslagna ändringar* kan man ha olika meningar. När ändringar tidigare föreslagits, har varje gång en detalj gjorts till föremål för särskild motion. Jag kommer ihåg, att ordföranden i första lagutskottet, då det i år var fråga om bärplockning, med ett visst fog sade, att man ju inte kunde komma tillbaka med den frågan, därför att det egentligen inte kunde göras någonting åt den, och att vi bliva alldeles utledsna på de där ständiga nya utredningarna. Ja, det bli vi visst. Men, det kan jag säga ordföranden i första lagutskottet, att så länge människan inte går till grunden av tingen, får hon aldrig någon fred, och så länge första lagutskottet inte går till grunden av denna sak, vartill möjlighet nu erbjudits utskottet, får första lagutskottet aldrig någon fred för densamma. Och inte Kungl. Maj:t heller, ty då får han anställa särskilda utredningar ideligen om sakens detaljer, när det faller riksdagen in att begära ett fjät, ty Kungl. Maj:t synes aldrig haft tid att själv intressera sig för djurskydd, men så mycket mer för drevjakter. Därför har jag väckt hela frågan för första lagutskottet på en gång, så att utskottet och även Kungl. Maj:t sedan kunde få vara i fred. Detta är sålunda mycket välvilligt av motionären även av parlamentariska skäl.

Nu, herr talman, är det således inte lönt att yrka bifall till min formulering av paragrafen, som innefattar så många olika saker, att det enligt statistiken för varje detalj behövs ett halvt århundrade, för att man skall kunna få någon framfärd i densamma, såsom jag också här har visat. Därför får jag slå ihop allt, som framförts i motionen på denna punkt och föreslå, vilket ju faller inom motionens yrkande, en ny formulering, en försiktig riksdagskrivelse, där alla kunna få rum med sin tvekan. Jag hemställer alltså, att riksdagen må med anledning av denna motion hos Kungl. Maj:t begära övervägande och förslag till en revision av bestämmelserna i 18 kap. 16 § strafflagen om djurplågeri i syfte att vinna ett klagörande i formuleringen och eventuellt ett erforderligt stärkande i övrigt av djurskyddet.

Försiktigare, herr talman, kan man inte formulera det. Jag hoppas, att det blir någon, som instämmer i detta yrkande i den blivande voteringen.

Herr Åkerman: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Den ärade motionären har bland annat anmärkt, att den nuvarande formuleringen gör ifrågavarande paragraf till en kautschukparagraf. Detta ville han bota genom att ta bort ordet »uppenbar». Mig synes saken så, att om man tar bort ordet »uppenbar», blir denna bestämmelse ännu mera en kautschukparagraf. Då blir det ju fullkomligt överlämnat åt godtycket, vad som menas med grymhet. Nu har man åtminstone sagt, att det skall vara en »uppenbar grymhet», en grymhet, som för alla sunda och normala människor framstår såsom verkligt otillbörlig. Så har man hittills tolkat lagrum-

Om ändring i strafflagens bestämmelser rörande djurplågeri m. m. (Forts.)
met, och jag anser för min del, att det är en säkrare grund att bygga på än den, som herr Lindhagen föreslår. Jag är nämligen rädd för att en så vag formulering, som herr Lindhagen hemställde om, kunde i onödan leda till traktasserier. Det var det ena jag ville säga.

Sedan har herr Lindhagen yrkat straffskärpning i högst väsentlig grad och ville ha in straffarbete i paragrafen. Utskottet har tyckt, att man tillsvidare kan stanna vid fängelse. Det är i alla fall en kraftig reaktion emot ett brott, som gunås förekommer även i vårt land, ehuru icke så ofta som annorstädes. Jag tror, att svenska folkets rättsuppfattning är sådan, att man kan bygga på den en lång väg framåt, men jag tror inte, att det skulle överensstämma med folkets åskådning, att man införde ett så strängt straff som straffarbete för dessa brott.

Herr Lindhagen vill vidare taga bort ordet »synnerligen» framför »försvärande», så att straffskärpningen skulle inträda redan om omständigheterna varit »försvärande». Även det anser jag vara oförsiktigt; man får gå någorlunda varligt fram.

Jag fäste mig vid att den ärade talaren gjorde en jämförelse med det lagrum, som berör misshandel mot människor och där det inte talas om att misshandeln skall vara uppenbar, utan enligt vilket man blir dömd så snart misshandel förelegat. Det är egentligen inte mycket att bemöta eller tvista om, ty det är väl alldeles klart, att man inte kan begära något annat än att misshandel mot människor skall vara styrkt. Om misshandeln är uppenbar, d. v. s. genom bevisning styrkt, är det misshandel. Längre kan man inte komma i fråga om 14 kap. Och vad 18 kap. angår kan herr Lindhagen väl inte begära, att så snart man har smält till ett djur, skall det betraktas som misshandel. Det är ju orimligt.

Som jag förut sagt, leder hela det förslag, som herr Lindhagen framlagt, till en osäkerhet i rättstillståndet människor emellan, som jag tror att man bör undvika.

Vidare klagade herr Lindhagen över att den uppräknings, som finnes i paragrafen, är en kvarleva från gamla tider, då man avsåg att skydda endast hemdjuren. Men där står ju ordet »annorledes». Jag tycker, att den formuleringen inte är någonting att klaga på.

Slutligen måste jag säga, att det var med stor förvåning jag läste herr Lindhagens förslag, att man såsom en apposition till ordet »djur» skulle inskjuta orden »hemdjur såväl som vilda djur». Jag tror inte, att det finns någon, som inte har reda på att ursprungligen endast hemdjuren avsågos och att stadgandet sedan utvidgades att gälla även andra djur. Vill herr Lindhagen verkligen påstå, att det skulle vara en förbättring att, sedan den föreställningen gått in i det allmänna medvetandet, göra tillägget »hemdjur såväl som vilda djur»? Jag tror, att det bara skulle förvilla. Alla, som förut kände till det gamla stadgandet, skulle undra, vad detta var för något. Vad menas förresten med vilda djur? Är en sparv ett vilt djur? Sådana frågor behöver man inte göra sig såsom lagen nu är formulerad, ty då det står »djur» avses alla djur, och jag kan inte förstå, att man kan komma längre i tydlighet.

Det är så många punkter i utlåtandet, att det kanske inte är värt att längre uppehålla sig vid denna, utan jag skall inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Branting: Jag vill för min del uttala min anslutning till det av herr Lindhagen väckta förslaget, särskilt i avseende på yrkandet, att ur den ifrågavarande strafflagsparagrafen måtte utgå ordet »uppenbar», och jämväl

Om ändring i strafflagens bestämmelser rörande djurplågeri m. m. (Forts.) till hans förslag att skapa möjlighet att i vissa fall ådöma straffarbete för djurplågeri.

Herr Lindhagen har redan erinrat om att 1917 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t yrkade sådan ändring i strafflagen, att begreppet straffbart djurplågeri utvidgades att omfatta även andra fall av djurplågeri än sådana, där det ådagalades »uppenbar» grymhet. Utskottet har i denna del anfört: »Vad först angår uttrycket 'uppenbar grymhet' vill utskottet framhålla, att därmed förstås att förfarandet enligt en inom samhället allmänt härskande uppfattning otvetydigt framstår såsom otillbörligt.» Enligt min mening täcker den definitionen lika väl begreppet »grymhet» som begreppet »uppenbar grymhet». Det är ju klart, att om man inför domstol kan styrka, att någon gentemot djur visat grymhet, har han därmed också gjort sig skyldig till ett förfarande, som enligt allmänt härskande uppfattning otvetydigt framstår såsom otillbörligt.

Jag skulle också vilja säga några ord beträffande yrkandet om straffskärpning. Jag kan inte riktigt förstå herr Lindhagens synpunkt — den är åtminstone ganska svår att närmare utföra — att det här är fråga om ett slags rättvisa, så att man, eftersom man kan ådöma straffarbete, när misshandel utövats mot människor, också skall kunna ådöma straffarbete, när misshandel utövats mot djur. Men jag tror att fall av upprörande grymhet mot djur kunna utöva en sådan psykologisk skadeverkan, att det måste finnas medel att verkligt kraftigt reagera emot dylika handlingar. Jag har för närvarande inte något exempel till hands, och det kan kanske just göra detsamma, men var och en vet, att det förekommit sådana djurplågerifall, där man känt ett behov av att ett verkligt strängt straff skulle kunna ådömas. Jag tror knappast, att herr Åkerman har rätt i sitt påstående, att det skulle motsvara det allmänna rättsmedvetandet, att man inte under några förhållanden skall kunna ådöma strängare straff än fängelse vid mycket upprörande fall av djurplågeri.

Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till herr Lindhagens framställning om en skrivelse i det syfte han har angivit.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att i avseende på den under behandling varande punkten yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Lindhagen*, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära övervägande och förslag till en revision av 18 kap. 16 § strafflagens bestämmelser om djurplågeri i syfte att vinna ett klagörande i formuleringarna och ett eventuellt erforderligt stärkande i övrigt av djurskyddet.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindhagen* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 34 punkten a), röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Lindhagens därom gjorda yrkande.

Om ändring i strafflagens bestämmelser rörande djurplågeri m. m. (Forts.)

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Herr **Lindhagen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr förste vice talman! Vid debatter om sådana frågor, som den nu behandlade, äro ju de flesta av kammarens ledamöter numera gemenligen frånvarande. Sedan komma de in vid voteringen för att rösta på det ena eller andra. Härvid lär talmanskapet ha den praxis, att man inte bör eller behöver upplysa de inrusande och i frågan icke insatta ledamöterna ens om formuleringen av ett yrkande, som går emot utskottets förslag. Man presumerar att de frånvarande varit närvarande.

Vice talmannen ställde sig obenägen till min enskilda hemställan att låta läsa upp mitt yrkande. Slutligen lyckades jag dock i viss mån övertyga vice talmannen om, att det kan gå för sig, ty det tillät till och med greve Hugo Hamilton ibland. Men vice talmannen stannade sedan vid en kompromiss. Han läste upp ingressen till mitt yrkande, i vilken det begärdes en revision av det ifrågavarande lagrummet, men han talade inte om vad den skulle avse, vilket väl är huvudsaken för de herrar, som komma in till voteringen och icke veta vad det är fråga om.

Punkten b).

Enligt vad utskottet under punkten B i förenämnda redogörelse anfört, hade i motionen I:12 av herr **Lindhagen** vidare hemställts, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära lag om humanitära bestämmelser om slakt, inbegripet förbud mot den judiska skäktningen.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten hemställt, att riksdagen i anledning av det under punkt B i utskottets redogörelse omförmälda yrkandet måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta återupptaga utredningen rörande behovet av och möjligheterna för ett införande i vårt land av bedövningstvång vid slakt av husdjur ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Herr **Lindhagen**: I denna punkt har utskottet tillstyrkt en riksdagsskrivelse, men det är oklart, huruvida utskottet i sin hemställan om utredning rörande behovet av bedövningstvång vid slakt också har inbegripit ett avståndstagande från skäktningen. Jag gör ingen erinran emot det, ty även det är en tvistig fråga, och utskottet kan ju ha haft sina skäl att låta bli att uttala sig om den. Men jag har begärt ordet endast för att betona, att jag anser, att riksdagen redan nu och utan hänsyn till s. k. auktoriteter bör taga avstånd jämväl från skäktningen.

Vad är nu det för fasoner, höll jag nästan på att säga, att man skall tillåta en viss sekt att här i landet få i viss mån utöva djurplågeri för att enligt gammal ritual kunna äta djuren? Det står i tredje Mosebok — därifrån härstammar väl detta bruk — att offerdjuren skola behandlas på alla möjliga sätt och blodet uttappas på visst sätt o. s. v. Det finns en lång rad av olika slags djuroffer upptagna i den boken. Skall verkligen denna antika vidskepelse fortfarande tolereras i vårt land? Större delen av de judar här i landet, som omfatta den mosaiska trosbekännelsen, lär äta kött oberoende av huru det är slak-

Om ändring i strafflagens bestämmelser rörande djurplågeri m. m. (Forts.)
tat. Och de andra få väl finna sig i det också, annars få de flytta från landet — jag vet ingen annan råd — om det är så oerhört viktigt för dem. Men inte kunna vi inskränka vårt djurskydd för en gammal tusenårig vidskepelses skull. Det kan väl inte vara tidsenligt i varje fall.

Nu har man vågat förbjuda detta i Norge, och det har inte hörts talas om, att några anhängare av den mosaiska trosbekännelsen ha flyttat därifrån. Men det upplyses, att det kanske i viss mån beror därpå, att de i stället låta skäktta sitt kött i Sverige och sedan införa det till Norge, så att de med bibe-hållande av sin trosfrihet kunna förtära detta i Sverige skäktade kött. Lantbruksstyrelsen har om den saken sagt, att det är påtagligt, att ett importförbud bör uppställas i sådana länder, som ha förbud mot skäktning, för sådant kött. Och det få vi väl göra också. Här visar sig för övrigt behovet av en internationell lagstiftning även på djurskyddsområdet lika väl som på så många andra områden.

Nu har Wallén, som motionerat i andra kammaren endast om förbud mot skäktning och därför önskar bifall till det nu föredragna förslaget av utskottet under antagande — vilket även jag gör — att däri inbegripes också frågan om skäktning, kommit till mig och sagt, att han i andra kammaren ämnar yrka endast den ändringen i utskottets förslag, att det inte skall stå »ävensom för riksdagen framlägga» utan »ävensom för nästa års riksdag framlägga». Han tycker, att det är ett behövt påpekande, ty annars kommer det igen att dröja kanske sju år, som han uttryckte sig. Jag tyckte tillägget hade skäl för sig och lovade att göra samma yrkande i denna kammare.

Jag hemställer således, herr talman, om bifall till punkten b) i utskottets betänkande med den ändringen, att »för riksdagen» utbytes mot »för nästa års riksdag». Det skulle glädja mig, om första lagutskottets ordförande sade, att han däremot ingenting har att erinra.

Herr Bissmark: Herr talman! Jag vill med anledning av herr Lindhagens anförande säga, att jag för min del under alla de år, då slaktlagarna många gånger varit på tal, intagit den ståndpunkten, att skäktningen icke borde utgöra något hinder för antagande av en ny slaktlag, om förutsättningarna för övrigt föreläge. De betänkligheter, som förelegat, ha ju huvudsakligen rört fläskexporten till England. Nu är emellertid förhållandet det, att man i vårt grannland Danmark har börjat pröva sig fram i mycket stor utsträckning med den elektriska bedövningsmetoden, och det kan antagas, att alla hinder för ett begagnande av den metoden skola vara undanröjda inom den allra närmaste framtiden.

Emot det yrkande, som herr Lindhagen nu har framställt, har jag för min del icke något annat att erinra än att det kan hända, att de ifrågavarande experimenten ännu icke hunnit till en sådan punkt, att lagen kan framläggas redan inför nästa års riksdag. Ty det är givet, att man under nuvarande förhållanden på fläskexportens område bör framgå med mycket stor försiktighet. Men på samma gång vill jag tillägga, att det är min personliga uppfattning, att det skall vara möjligt för Kungl. Maj:t att framlägga en proposition redan till nästa års riksdag. Sedan den utredning, som nu begäres, är verkställd, äro de lagförslag, som redan varit förelagda riksdagen dels av Kungl. Maj:t och dels av enskild motionär, tillgängliga, och man behöver endast företaga en omarbetning av dem i syfte att avlägsna de undantagsbestämmelser, som dessa förslag innehöllo.

Herr talman! Jag har intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Om ändring i strafflagens bestämmelser rörande djurplågeri m. m. (Forts.)

Herr Åkerman: Herr talman! Jag ber till en början att få motsätta mig herr Lindhagens förslag till ändring av utskottets hemställan i denna punkt. Jag kan inte vara med om att sätta kniven på strupen på Kungl. Maj:t genom att anhålla, att Kungl. Maj:t skall framlägga proposition redan till nästa års riksdag. Vi kunna inte nu överblicka frågan så, att vi kunna begära, att Kungl. Maj:t skall vara färdig till dess. Jag vidhåller därför min uppfattning och yrkar bifall till lagutskottets kläm.

Sedan måste jag — hur tråkigt jag än tycker det är att offentligen reagera emot min gamle ärade vän herr Lindhagen — säga ifrån, att jag för min del känner mig upprörd över det sätt, på vilket han talade om judarnas uppfattning i en religiös fråga. Jag har alltid annars hört honom respektera andras övertygelse, och om det någonstans är på sin plats är det väl på det religiösa området. Vi kunna kanske tycka, att skäktningen är en vidskepelse, men för judarna är den inte någon vidskepelse. Jag tror, att många bland oss skulle känna sig illa berörda, om någon kallades vissa av våra religiösa föreställningar för vidskepelse.

Herr Lindhagen var särskilt intresserad av hur lagutskottet ställde sig till frågan om skäktningen. Jag vill då säga, att jag för min del alltid ryggat tillbaka för ett förbud mot skäktningen. Jag har också under tidernas lopp funnit, att judarna sträva så gott de kunna, att förändra skäktningen så, att den inte skall behöva medföra någon plåga för djuren. Jag har helt nyligen hört, att de hålla på med experiment för att på elektrisk väg bedöva slaktdjuren. Djuren skulle då i medvetslöst tillstånd underkastas skäktsnittet, varigenom den i judarnas religion föreskrivna regeln, att djuret icke får vara skadat, när man skär halsen av det, skulle kunna följas. Jag anser för min del, att denna judarnas strävan efter att förlika skäktningen med våra föreställningar om djurskydd, är allt erkännande värd, och jag må säga, att det allra minst i de tider, som vi nu leva i, anstår någon här i kammaren att yttra sig hårt och ringaktande om detta olyckliga folk.

Herr Heüman: För att få ett slut på den barbariska skäktningen, som ju knappast kan vara ägnad att utövas av civiliserade människor, hoppas jag, att Kungl. Maj:t skall taga hänsyn till det yrkande, som framställts av herr Lindhagen, utan att man behöver göra direkt framställning därom. Jag yrkar för övrigt bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Lindhagen: Här stå ordföranden i första lagutskottet och jag på motsatta ståndpunkter. Jag har i motionens motivering angivit, varför jag anser, att det finns gränser även för religionsfriheten. Religionen är ju ett själstillstånd och inte en matfråga, och övergår den att bli en sådan, då får jag säga, har den upphört att vara religion. Då ha vi inte vidare att göra med den ur religionsfrihetssynpunkt det allra minsta. Tänk om alla möjliga olika religiösa samfund skulle begära skydd för liknande föreställningar! Någoting som då kanske skulle vinna många anhängare här i landet vore exempelvis mormonismen, som tillåter gifterål med hur många kvinnor som helst, vilket också skulle kunna kallas för en kött diet. Men det är ändå förbjudet. Det lär vara ett religiöst inslag för mormonerna, men i Sverige är det förbjudet, herr Åkerman, för att inte tala om andra dylika förmenta religionsyttringar.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att därunder yrkats dels att vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr Lindhagen, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att orden »för riksdagen» utbyttes mot orden »för nästa års riksdag».

Om ändring i strafflagens bestämmelser rörande djurplågeri m. m. (Forts.)
Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Punkten c).

I motionen I:12 av herr *Lindhagen* hade ytterligare hemställts, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära lag om förbud mot »det vetenskapliga djurplågeriet (vivisektion)» eller åtminstone statskontroll däröver.

Berörda yrkande hade av utskottet behandlats under punkten C i den förut omnämnda redogörelsen.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten hemställt, att det under punkt C i utskottets redogörelse upptagna yrkandet rörande vivisektion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Lindhagen*: En omfattande och omstridd fråga, som stått på dagordningen sedan länge för alla länders folkrörelser och lagstiftningar, är frågan om vivisektionen. Den är inte tillåten enligt 18 kap. 16 § strafflagen, såvida man inte med professor Stjernberg får tolka ordet »uppenbar» som en underförstådd tillåtelse till vivisektion. Det är i så fall en dunkel och dålig lagskrivning, som bör kompletteras med särskilda lagbestämmelser om vivisektion.

Vivisektionen åtalas aldrig, och det är också svårt att göra, därför att den är ljusskygg. Man utövar den bakom stängda dörrar. Det kan ju sägas vara ett visst hänsynstagande. Men man talar heller aldrig om i vilken omfattning och på vad sätt den utföres.

Nu har motionen för att få ämnet i sin helhet under debatt yrkat, att riksdagen i en skrivelse skulle uttala sig för ett förbud mot vivisektion eller åtminstone en begränsning av densamma och offentlig kontroll. Den folkliga antivivisektionistiska rörelsen är obenägen att inlåta sig på en kontroll, ty därmed skulle man ha erkänt, att vivisektion dock får förekomma. För min del finner jag emellertid att det enda möjliga nu är, att man såsom en etapp på vägen mot målet åtminstone får en avgränsning och kontroll över denna företeelse, som strider emot humanitet såväl som gällande lag. Man har ock i vissa länder genomfört en särskild lagstiftning om vivisektionen, som reglerar densamma på olika sätt. En sådan lagstiftning har genomförts i Danmark, Norge, England, Tyskland, Italien och Polen, så långt jag hittills kunnat utreda saken.

Såsom ett exempel på hur en sådan lagstiftning skall se ut, kan jag ange några huvuddrag av lagstiftningen i Danmark. Där genomfördes en sådan lag redan 1891, men ännu efter snart ett halvt sekel har den svenska rättsordningen inte kunnat införa någon enda begränsning och kontroll i utövandet av vivisektionen. Den danska lagen innehåller vissa föreskrifter om att försök på varmblodiga djur, som medföra smärta, vivisektioner, endast få företagas av lärare vid universitet och några andra uppräknade, särskilt kvalificerade personer. För varje person skall tillstånd lämnas av justitieministern, och det skall tillsättas en särskild kommitté för att reglera dessa tillstånd. Dessutom föreskrives, hur bedömandet skall äga rum. Det skall ock föras en auktoriserad journal, som skall vara tillgänglig för vederbörande och innehålla upplysning om antalet och arten av de begagnade djuren och om vad som företagits med dem samt om försökets ändamål. Det är väl ändå inte för mycket — när man i alla fall föreskriver så många förbehåll för mindre vådliga mänskliga verksamheter.

Om ändring i strafflagens bestämmelser rörande djurplågeri m. m. (Forts.)

Så sent som år 1929 — således efter världskriget och depressionen — har i Danmark utfärdats en särskild kungörelse om denna tillsyn och därav finner man, att vivisektionen i Danmark får tillåtas under tillsyn av en av justitiedepartementet nedsatt kommitté, »bestaaende af et Medlem udpeget af Universitetets lægevidenskabelige Fakultet, et Medlem udpeget af den kongelige Veterinær- og Landbohøjskoles Undervisningsraad og en Repræsentant for Justitsministeriet», vilken representant är kommitténs »Formand». För varje år skall kommittén granska de över vivisektionen förda journalerna. Visar det sig därvid, att det på något sätt brutits emot lagen, så anmäles detta av kommittén till justitiedepartementet och det blir åtal enligt de strafflagsbestämmelser för obehörig vivisektion, som innehållas i den nyssnämnda gamla lagen.

Dylika bestämmelser kunna givits olika effektivitet i olika länder. I England, har det sagts mig, har det uppdragits åt vissa framstående vivisektorer att lämna tillstånd till vivisektion, vilket gjort, att det där lämnas ett stort antal sådana tillstånd.

Norge har beträffande vivisektionen ungefär samma lagstiftning som Danmark, dock med den skillnaden att där har inskränkning beträffande och förbud för vivisektion inryckts i själva strafflagsbestämmelserna om djurplågeri. Strafflagsbestämmelserna infördes i Norge år 1902, och sedan har det antagits administrativa bestämmelser åren 1905 och 1908, men vi ha här i landet som sagt ännu inte hunnit ett fjät fram på dessa områden. Vad som i varje fall vinnes genom denna tillsyn och kontroll, det är, att man får en statistik och att hemligheten skingras, så att man får veta någonting. En hämsko blir det också och vidare väckes och upprätthålles rättsmedvetandet genom tillvaron av en sådan lagstiftning.

Nu säger första lagutskottet, att »den insikten allt mer vunnit spridning, att vivisektionen är för vissa grenar av den vetenskapliga forskningen oombärlig», och därför kan man inte utfärda något förbud. Ja, det kan man ju förstå, att det finns en mycket utbredd sådan uppfattning. Men beträffande frågan om kontroll över vivisektionen, »torde i vårt land», säger utskottet, denna »knappast utövas i andra fall än där efter eventuellt införande av exempelvis tillståndstvång sådant tillstånd skulle meddelas. För begränsning av den krets av personer som verkställa vivisektion skulle tillståndstvång sålunda knappast ha någon uppgift att fylla, och någon garanti därutöver, att vivisektion icke utföres på ett sätt som tillfogar djuret onödigt lidande, kan tillståndstvånget icke innebära.» Utskottet går i cirkel — man skulle nästan kunna kalla det för en *circulus vitiosus*. Utskottet antar, utan att veta det, att vivisektionen knappast utövas för närvarande i andra fall än där det skulle meddelas tillstånd — det är verkligen ett djärvt påstående i en så hemlighållen sak — och därför att utskottet antar detta, behövs det inte några garantier. Det är ju inte någon bindande rationell bevisföring i denna mycket omtvistade och ingalunda oviktiga fråga. Jag har bett att få del av de erfarenheter som ha gjorts av de föreningar, som arbeta på vivisektionens område, men det skedde för sent, och de ha inte kunnat omedelbart redogöra för det, men de ha uppräknat en hel del exempel på de strider de fört här i Stockholm under gångna tider och då närmast med karolinska institutets vivisektioner, och bl. a. berättat om hur man låtit hundar på institutets tak undergå en sådan här vivisektion. För att icke störa grannarna av de stackars djurens kvidan har man avskurit stämbanden på dem, påstås det. När barnförlamning för några år sedan hotade att bryta in över landet, lär det importerats en mängd apor, för att genom experiment på dem kunna finna ut, hur man skulle bekämpa sjukdomen. Man ansåg sig böra experimentera med det mest män-

Om ändring i strafflagens bestämmelser rörande djurplågeri m. m. (Forts.) niskoliknande djuret, måhända därför, att förutsättningarna för att nå ett gott resultat då vore störst.

Jag är övertygad om att de historier om grymhet vid vivisektion, vilka då och då framföras, äro uppduktade. De måste vara fantasier. Jag har just i under ett krig för fäderneslandet — efter lottning eller annorledes enligt lag verkställa förenämnda experiment på människor. Då skulle man förmodligen verksammare komma till de resultat, som man vill nå genom vivisektionen på djur. Man kan förstå, att man inte vill göra så, men vad innebär det? Jo, det innebär, att det lidande, som är förenat härmed, det kastar man i stället över på de värnlösa djuren.

Jag tycker, att utskottet, borde bestått sig med en begäran om utredning av detta för oss alla utomstående så okända område, som vi dock veta existerar. Det är för mig vidare ofattligt, att svenskarna icke ens skulle kunna tillåta en kontroll på vivisektionen på sätt som skett i Danmark och i Norge. Och detta endast på grund av att utskottet sitter vid sitt bord och antager och tycker och förmenar, att sådan kontroll kanske icke behövs här i landet. Det skapar inte någon objektiv rättsordning på det sättet. Det är medkänsla, som den gamla liberalismen bestod sig med på skilda områden, vilken industrialism, materialism och befordringsväsende i vår tid ej mäktar. Däri ligger utskottets negativism i detta ärende.

Man strävar ju för övrigt efter en gemensam skandinavisk lagstiftning. På detta område skulle det väl ändå inte behöva vara en avgrund mellan dansk och norsk lagstiftning å ena och svensk lagstiftning å andra sidan. Utskottet underlåter att ens reflektera över skillnaden. Trötta män!

Jag yrkar således, herr talman, bifall till motionen i denna del.

Herr Åkerman: Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i den föredragna punkten.

Jag vill till att börja med säga, att när herr Lindhagen nu här inför kamraren ganska detaljerat redogör för förhållandena i utlandet, så undrar man, varför han icke mera bemödat sig om att lägga fram dessa saker i sin motion. Nu hava vi ju, vår plikt likmätigt, i utskottet tagit reda på detta, så att den utländska lagstiftningen är oss långt ifrån främmande, men det hade ju varit vänligt av herr Lindhagen, då han i alla fall gjort sig så mycket besvär, om han något utförligare utvecklat sina skäl i sin motion. Allt vad han spiller på detta ämne i motionen är 9½ rader — jag har räknat dem nu — där står inte ett ord mer därom. Jag skall läsa upp det, eftersom han var nog älskvärd att läsa upp lagutskottets kläm. Herr Lindhagen skriver i denna fråga, som han nu så kraftigt lagt sig i selen för, följande som återfinnes på sidan 10 i motionen: »*Vivisektionen*. Det finnes misshandel av djur, för vilken rättsskipningen blundar. En är vivisektionen. Det vetenskapliga djurplågeriet är sedan länge föremål för diskussioner och sammandrabbningar. Djurskyddsföreningarna angripa. Vetenskapen svarar, att det är nödvändigt för att uppfinna botemedel mot mänskliga sjukdomar. Man har inom den vetenskapliga världen således på känn, att det icke går för sig att påkalla människoeffer för sådant ändamål, vilket väl vore det lärorikaste. Det värnlösa djuret får i stället sitta emellan. Åtminstone borde väl någon offentlig kontroll ställas över sådana experiment. Någon sådan finnes ej stadgad i Sverige.»

Det är vad herr Lindhagen säger i sin motion. Nu vill han här göra gällande, att man icke någonsin har vårdat sig om att taga upp frågan, men det har man ju gjort redan flera gånger på 1880-talet. Jag skall emellertid icke gå så långt tillbaka i tiden, ty så sent som på 1920-talet har man berört denna sak. Då yttrade sig justitieministern i denna fråga och sade, att efter de un-

Om ändring i strafflagens bestämmelser rörande djurplågeri m. m. (Forts.)
dersökningar, som han gjort, fann han, att erfarenheten i vårt land icke syntes ha ådagalagt behov av särskilda föreskrifter i detta ämne. Jag vågar också tro — med den utsträckt användning som kloroformeringen nu vunnit och med den ansvarskänsla, som man får förutsätta finnes hos vetenskapsmännen — att det icke skall vara av behovet påkallat att hava någon särskild kontroll uti förevarande avseende. Nu åberopas visserligen förhållandena i våra grannländer på ifrågavarande område, men jag kan inte se, att de kunna utgöra något skäl för oss att lägga någon slags kontroll på vetenskapen i detta fall.

Jag är övertygad om att de historier om grymhet vid vivisektion, vilka då och då framföras, äro uppdiktade. De måste vara fantasier. Jag har just i dessa dagar talat med en mycket framstående vetenskapsman om detta, och han sade, att det icke finnes exempel på att vederbörande underkastat någon hund eller något annat varmblodigt djur en sådan behandling utan att först hava kloroformrat det. Den historia, som herr Lindhagen först serverade oss om de avskurna stämbanden på hundarna, har förekommit i en helt annan version förut. Jag har satt ett stort frågetecken för den, ty med all respekt för de djurskyddsvänliga föreningarna, får man nog vara försiktig med att taga upp och lyssna till allt vad de föra fram, vilket ju inte hindrar, att det i själva verket kan vara mycket behjärtansvärt i deras strävanden.

Herr Lindhagen gycklade litet smått över lagutskottets utlåtande och sade, att det var ställt på gissningar o. s. v., men det tror jag icke man har någon befogenhet att säga. Utskottet är övertygat om att den föreslagna kontrollen, om den skulle införas, icke skulle vara till någon nytta, och därför vilja vi icke tills vidare hava den. Men jag skulle i alla fall vilja säga, att nog är det underligt, då man skriver en motion på några sidor och talar om en sådan fråga som denna, att man icke kostar på sig ett spår av utredning utan bara kastar fram frågan och lägger arbetet med utredningen på utskottet. Utskottet har fullgjort den utredningen, fastän icke allt framlagts i betänkandet. Men, som sagt, våra forskningar på området ha icke föranlett oss att föreslå ett sådant hämmande band på vetenskapen, som den föreslagna kontrollen skulle innebära, ty vi tro, att det är onödigt.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Nu söker lagutskottets ordförande betäckning, i det han säger, att motionären icke har upplyst utskottet om de här sakerna. Av herr Åkermans anförande finner man i alla fall, att det inte alls tycks ha behövts, ty utskottet har förstått hela frågans sammanhang och har icke behövt någon upplysning därom. Då förstär jag inte, varför man skulle behöva göra det — det skulle ju bara öka de så kallade tryckningskostnaderna.

Den ifrågavarande motionen är i alla fall lång och omfattande. Den innefattar för första gången ett försök att lägga hela ämnet på riksdagens bord såsom en påminnelse bland annat om humanismens återinträde i världen. Motionen omfattar 13 trycksidor, men de principiella utredningarna och behandlingen av 18 kap. 16 § strafflagen är ju grundläggande för den och därför äro de femton olika kapitel, som äro uppräknade som exempel på djurskyddsfrågor, här motiverade i de allmänna utläggningarna om djurskyddets betydelse. Man brukar ju säga: »Skriv inte så långt, ty då läser ingen människa motionen!» Om jag hade skrivit en hel avhandling om vart och ett av dessa femton kapitel, tror verkligen utskottets ordförande, att ni då blivit mera upplysta än ni nu blivit? Nej, då hade ni blivit förargade över att behöva läsa mer än nio rader och sagt, att sådant skall man inte besvära riksdagen med. Efter en sådan allmän ingress, som den som förekommer i motionen, och

Om ändring i strafflagens bestämmelser rörande djurplågeri m. m. (Forts.)
 med vår kännedom om hur dessa saker intressera folk och hurusom de förut föranlett debatter i riksdagen, skulle utskottet självt ha kunnat förstå de olika punkterna i motionen — de må upptaga nio rader eller många sidor. Frågor såsom de förevarande böra vara självklara för vem som helst. Att skriva långa ramsor om sådana saker vore en förolämpning mot utskottet.

Häromdagen sade ordföranden till mig, att propositionerna gå väl an, i dem finns det en mängd utredningar, som Kungl. Maj:t låtit sitt stora kansli verkställa. Men värre är det med de enskilda motionerna, ty där får utskottet oftast utreda frågorna. Behöver utskottet här utredning, får väl utskottets kansli sättas i gång. Varför skulle göras undantag för denna motion?

Utskottet har emellertid nu självt uppfångat, att det finns lagstiftning på ifrågavarande område i Danmark och Norge, och det har utskottet omtalat. Men utskottet har inte gjort i sammanhang därmed de reflexioner, som jag gjort och som innehållet i dessa lagstiftningar borde kunnat väcka utskottet till eftersinnande om inte den svenska rättsinstinkten kunde vara beredd att nu omsider rycka upp vid sidan av de två broderlandens.

För övrigt vill jag säga ordföranden i lagutskottet, att motionstiden för alla motioner nu är inskränkt till 12 dagar. Jag har inom den tiden framlagt omfattande och genomarbetade motioner vid denna riksdag, motioner för vilka det tidigare varit ända till 40 dagars motionstid. Man kan inte hinna med allt, och då får man väl anse, att utskotten, som bestå sig med kanslier, i den mån ledamöterna icke själva sitta inne med sakkunskap, särskilt om det gäller en så vidlyftig avhandling som denna min motion utgör, sätta sina kanslier i verksamhet. Så sker åtminstone i högsta grad i andra lagutskottet, där jag är med, och där är det inte fråga om att spara sig något besvär för utredningen. Men man skriver sedan ungefär lika kort i utlåtandet som första lagutskottet gjort i det här fallet. I det avseendet överensstämma de båda utskotten.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på bifall till motionen I:12 i nu ifrågavarande del; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten d—e).

På sätt utskottet under punkten D i ovannämnda redogörelse anført, hade herr *Lindhagen* i motionen I:12 hemställt, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära följande specialförfattningar:

- 1) lag med humanitära bestämmelser om jakt och fiske;
- 2) lag med förbud mot drevjakt samt med beskärningar av välbärgade personers nöjesjakter såsom en semestersport;
- 3) lag om upphävande av hovets och domänverkets privilegier på jakt å kronans marker, vilken under kontroll främst skulle förbehållas ortsbefolkningen till dess husbehov eller uppehälle genom försäljning av jaktbyte;
- 4) lag med förbud att menagerivis eller annorledes mot betalning förevisa dresserade djur; och
- 5) lag med humanitära bestämmelser om hemdjur och fångna vilda djurs bostadsförhållanden.

I samma motion hade, enligt vad utskottet under punkten E i redogörelsen angivit, ytterligare yrkats, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära

Om ändring i strafflagens bestämmelser rörande djurplågeri m. m. (Forts.)

1) effektivare lagbestämmelser om allmän åklagares åtal för djurplågeri samt införande av »allmän» åtalsrätt i sådana mål;

2) avskaffande genom lag om bevisning genom experter inför rätta av den uppkomna vidskepelsen att fullgiltig bevisning om djurplågeri endast åstadkommes genom partbeställda utlåtanden av veterinär, grundade på handlingar;

3) undervisning i skolorna om djurskyddets biologi och djurplågeriets omänsklighet;

4) sammanförande av svensk lagstiftning om djuren uti en »Djurens balk»; och

5) svenskt initiativ till internationell konvention om djurskydd, däribland förbud mot utrotning av valarna och i varje fall mot valars och andra större havsdjurs jagande med harpunering eller annat dylikt fångstsätt.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten hemställt, att de under punkterna D och E i utskottets redogörelse redovisade yrkandena icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **Lindhagen**: Herr talman! De ifrågavarande yrkandena innefatta många olika saker, som ha debatterats överallt i världen. Det lönar sig ej inför utskottets negativa inställning denna gång närmare utveckla varje fråga. Jag skall bara räkna upp vari de bestå, och yrka bifall till motionens hemställan men icke i dag begära någon votering.

Jag skall dock be att först få något återkomma till det föregående ärendet. Det kan ha betydelse även för detta sammanhang.

Herr Klefbeck upplyste mig enskilt att det var ett misstag av mig att säga, att utskottet icke gjort någon fullständig utredning i fråga om vivisektionen. Jag svarade, att det är första lagutskottets ordförande som klandrat motionens ordknapphet i detaljerna. Men så vitsordade Klefbeck, att utskottet gjort en verkligt omfattande utredning om den saken. Då behöver det väl inte skyllas på motionens korthet i en punkt, som talar för sig själv, att utskottet kommit till sitt negativa resultat. Det kunde Klefbeck gärna upplyst i kammararen till skydd för djurskyddet.

Här gäller det nu först *jakt och fiske*. Alla de i motionen gjorda förslagen ha, tror jag, i någon mån varit före i riksdagen förut, så när som på det sista. Det hemställas om humanitära bestämmelser om jakt och fiske, så att icke dessa stå för mycket i strid med 18 kap. 16 § strafflagen, och om lag med förbud mot drevjakt samt med beskärningar av välbärgade personers nöjesjakter såsom en semestersport. Här röres vid ett ömtåligt ämne. Men jag menar, att vi böra komma därefter, att icke jakten och fisket, som ju mer eller mindre bereder nöje även för dem som jaga till husbehov eller till avsalu, dessutom skall tillåtas som ett sällskapsnöje. Och det förhållandet, att till och med staten uthyr eller upplåter gratis sina marker till folk som bara för sitt nöje övar blodsutgjutelse och grym sådan bland det villebråd, som finns på dessa marker, kommer en gång att avskaffas. Inte kan man finna sig i ett sådant tillstånd! Det demoraliserar uppfattningen inte blott bland dem, som utöva en sådan onödigt jakt, utan även bland det övriga folket, som tror, att det där är en behörig sak, som icke någon lagstiftning får lägga sig i.

Därför har jag tillagt såsom ett ytterligare exempel: lag om upphävande av *hovets och domänverkets privilegier på jakt å kronans marker*, vilken främst under kontroll förbehålles ortsbefolkningen till dess husbehov eller uppehälle genom försäljning av jaktbyte. Det sista önskemålet har tillgodosetts av riksdagen genom att man för några år sedan medgav, att kronotorpare — men inte småbönder och andra fattiga människor — i trakterna av

Om ändring i strafflagens bestämmelser rörande djurplågeri m. m. (Forts.) de stora kronoparkerna skulle kunna till husbehov eller uppehälle genom försäljning få idka jakt på kronans marker. Men de där drevjakterna, där skyttarna lägga sig på vissa anvisade ställen och man använder hundar och manskap för att driva villebrådet, så att det skall passera den där skyttelinjen och där massvis nedmejas för nöjes skull, det kan inte vara någon kultur, herr talman. Man har därför rättighet att fästa uppmärksamheten på detta förhållande och bestrida dessa jaktens berättigande.

Vidare har hemställts om en lag med förbud att menagerivis eller annorledes mot betalning *förevisa dresserade djur*. Där har jag förbisett lagen av 1916 om förbud emot att menagerivis förevisa djur, men min motivering går ut från min egen erfarenhet, och behovet är också konstaterat i denna lag, där det står: »Vad sålunda stadgats skall icke utgöra hinder mot förevisande av djur vid cirkus eller liknande tillställning, där huvudsakligen avses att visa djuren bibragt dressyr.» Det är det, som jag också i min motivering vänt mig emot, då jag frågat följande — också bara några tillräckliga rader, herr Åkerman: »Det finnes väl ej rimligt fog för att tillåta en sådan smaklöshet, bakom vilken ligger, såsom det säges och man väl kan förstå, så mycket djurplågeri. Det är väl heller icke något medel för allmänhetens uppfostran utan tvärtom en uppföring till den allmänna smakens degenerering genom lockelser till skrattsalvor och applåder åt ett sådant barbari.»

Slutligen begäres lag med humanitära bestämmelser om hemdjur och fångna vilda djurs *bostadsförhållanden*. Detta är en ny fråga, som, så vitt jag vet, förut icke förekommit vid riksdagen. Alla de andra frågorna ha däremot förekommit där i olika sammanhang. Jag syftar här inte på det lilla jordbrukets häststallar och koladugårdar. Jag har sett sådana i mängd i olika delar av landet, och där möter sällan något förtryck varken mot hästen eller kon. Utrymmet kan vara torftigt, utrustningen ännu torftigare, men djuren ha i alla fall ett fritt utrymme, som ägaren har intresse att göra så trivsamt för husdjuren som möjligt.

Jag har uteslutande, vilket också framgår av motiveringen, tänkt på dessa oerhört trånga utrymmen, i vilka vissa slags djurarter äro instängda, särskilt då kaninaveln, som ju skall bli en stor nationell näringsgren, och på utställningar, där man ser fiskar i akvarier, stora havsfiskar, som äro instängda så att de inte kunna röra på sig. De där burarna där kaninerna sitta, äro också så trånga, att kaninerna knappast kunna vända sig och man vet inte, hur det är ute i landet med dessa förhållanden. Jag för min del har gått förbi de där burarna på utställningar och sådana där akvarier. För mig är det ett lidande att se på dem, och jag har bara gjort det för att möjligen kunna hjälpa de där dinren till något minskade plågor. När man skall undersöka människornas bostadsförhållanden, får man väl också något tänka på djurens bostadsförhållanden.

Angående *jakt och fiske* finnas för närvarande inga bestämmelser om humanitär djurskydd, eller åtminstone högst obetydligt. Det finns stadganden, som avse att inskränka jakten, så att man inte skall utrota villebrådet, vidare om att inte sådana medel få användas, varigenom husdjur och eventuellt människor kunna taga skada. En och annan ansats, men mycket svag, avsedd att tänka på villebrådet, förekommer visserligen, men det är alldeles för litet.

Jag vill omnämna ett färskt fall, som det skrivits om i tidningarna. En person har arrenderat det bekanta *Järvafältet* för att där ha fasanodling. Fasanerna ströva omkring på fältet i frihet, men kråkorna hacka till sig ett och annat ägg. För att bekämpa kråkorna utlades förgiftade köttbeten, som kråkorna dö av. Detta byte lockar även andra fåglar och de bli likaledes förgiftade. Särskilt ha ett par tre småfågelarter utrotats, såvitt på Järvafältet an-

Om ändring i strafflagens bestämmelser rörande djurplågeri m. m. (Forts.)
kommer. Härtill kommer, att de fåglar, som dö på det där sättet, sedan uppätas av andra djur, som sprida smittan vidare och också gå under. Det har rest sig bland befolkningen i trakten förtrytelse över detta fasanägarens uppslag att skydda sina fasaner mot kråkorna, och man har bett mig framföra detta inför offentligheten.

Ett annat djurplågeri för dagen är *gamla hästars export* till utlandet, vilket dock ej berörts i motionen. Detta var ju ganska vanligt under världskriget, men det pågår fortfarande en sådan export av djur, som få tjäna som slaktdjur och även användas i gruvor till ett omänskligt arbete.

Jag kommer nu till den sista punkten eller punkten E. i utskottets utlåtande. Där har motionären yrkat *effektivare lagbestämmelser om allmän åklagares åtal för djurplågeri samt införande av »allmän» åtalsrätt* i sådana mål. Det har klagats över och det är helt naturligt, att åklagarna måste känna tvekan om åtal. Dels är det besvärligt att åtala, och dels är det ovisst, hurdan utgången blir, ty det står ju, att det skall vara *uppenbart* djurplågeri, och detta ord kan ju tolkas på många sätt. Vidare vore det lämpligt, att liksom i fråga om öl- och brännvinsförfattningarna införa en allmän åtalsrätt. Då finge djurskyddsföreningarna och enskilda tillfälle att också framträda som ett komplement till åklagaremakten.

Vidare har yrkats avskaffande genom lag om *bevisning genom experter inför rätta*. Även hit har spritt sig vidskepelsen att fullgiltig bevisning om djurplågeri endast åstadkommes genom »experter» d. v. s. partbeställda utlåtanden av veterinär grundade på handlingar. På en skandinavisk djurskyddskongress höll jag det föredrag, som sedan huvudsakligen återkommit i motionen. Under diskussionen efteråt uppträdde talare från olika delar av Sverige och sade: Vi komma ingen vart åtalsvägen, sedan nu införts den seden, att det endast är veterinärer, som kunna bedöma, om djurplågeri föreligger eller icke och göra det med stöd allenast av protokoll eller andra handlingar. Där ha vi alltså, herr talman, samma företeelse som de partbeställda psykiatriska utlåtandena, allt efter personernas förmögenhetsförhållanden, som kunna för samma person gå i motsatt riktning, allt eftersom psykiatrikern varit anställd hos den ena eller andra parten. Nu kommer måhända denna fråga på sätt och vis upp vid denna riksdag, ty det har väckts en proposition, om bevisning genom experter, som vilar hos första lagutskottet.

Därnäst har jag yrkat på *undervisning i skolorna* om djurskyddets biologi och djurplågeriets omänsklighet. Det är ju på barnen, man också bör inverka. Om detta har utskottet icke yttrat sig särskilt; det har bara avstyrkt förslaget.

Vidare har yrkats sammanförande av svensk lagstiftning om djuren uti en *djurens balk*. Om man nu besjålas av djurskyddets betydelse, innebär sammanfattande av djurskyddsbestämmelserna i en djurens balk ett monument över en sådan besjälenhet. Något liknande lär ha skett i Ungern, och man saknar sålunda inte förebild. Förslaget faller naturligtvis, men det väcktes i alla fall, ty jag tycker, det bör bli så.

Och så har slutligen påyrkats svenskt initiativ till *internationell konvention om djurskydd*. När det gäller skäktning, möta vi ju behovet av en internationell överenskommelse, ty annars kan förbudet kringgås genom att det skäktas i ett annat land, då det är förbjudet i det egna. Export av fläsk har även visat släktningssättets internationella betydelse. Därför har Sverige inte vågat sig på att genomföra en plågfri släktning av svin. Men nu har ju England självt, som varit den avgörande parten och vars handlande man trodde av konservatism höllo på ett gammalt mera plågsamt slaktsätt, infört en djurskyddslag just på detta område.

Om ändring i strafflagens bestämmelser rörande djurplågeri m. m. (Forts.)

Jag har också pekat på utrotningen av valarna, vilket jag tycker är en allmän fråga, som man kan även från ett litet land fästa uppmärksamheten på. Grönlandsvalen är ju helt försvunnen, den stoltaste av alla valar. I alla fall borde förbudet utfärdas mot jagande med harpunering eller annat dylikt fångstsätt. Det är ju oerhört, när man läser beskrivningarna över den grymhet, som utövas vid dessa internationella slakterier på de öppna haven och djurens oerhörda och långvariga lidanden.

Utskottet har bara sagt helt allmänt om punkterna D. och E., att motionären »icke synes ha förebragt skäl», som föranleda någon åtgärd i de nyssnämnda punkterna. Den enda extra motiveringen har bestått jaktlagstiftningen, där det upplyses, att Kungl. Maj:t år 1932 tillkallat en särskild sakkunnig för att inom jordbruksdepartementet biträda med utredning och upprättande av förslag beträffande jaktlagstiftningsfrågor. Jag får medge, att detta har jag inte haft någon kännedom om. Denne person lär vara generaldirektör Ribbing. Men uppdraget lär föga avse djurskyddet utan organiserande av administrativa synpunkter.

Jag yrkar emellertid i dessa punkter bifall till motionen. Man kan icke »bevisa», vad som bör vara självklart för alla normala människor.

Herr Åkerman: Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till motionen I:12 i nu förevarande delar; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 35, i anledning av väckt motion om förbud mot vissa exekutiva auktioner och utmätningar, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckt motion angående införande i Sverige av motsvarighet till Englands »bank holidays» och Tysklands »Bankfeiertage», bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets memorial nr 40, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av räntan å lån från egnahemslänefonden, jämte i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Ang. dispositionen av storverksträd å ecklesiastiska boställen m. m. Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om upphävande av vissa bestämmelser beträffande dispositionen av storverksträd samt ek och bok å boställen, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400) m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 23 februari 1934 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 159, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till dels förordning om upphävande av vissa bestämmelser beträffande dispositionen av storverksträd samt ek och bok å

Ang. dispositionen av storverksträd å ecklesiastika boställen m. m. (Forts.)
boställen, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400), dels ock lag om ändrad lydelse av 45 och 55 §§ ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400).

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehäft två i anledning därav inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 311 av herr *Svensson, Martin*, och II: 554 av herrar *Gardell* i Gahns och *Svedman*, vari hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta, att av Kungl. Maj:t föreslagen förordning om upphävande av vissa bestämmelser beträffande dispositionen av storverksträd samt ek och bok å boställen, som avses i 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400) skulle hava den ändrade lydelse, som i motionerna angivits.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: 311 och II: 554, bifalla föresvarande proposition.

Herr Svensson, Martin: Man får ju vara tacksam för att Kungl. Maj:t nu effektuerat kyrkomötets anhållan att få dessa gamla lagbestämmelser upphävida, så att pastoraten själva få förfoga över inkomsten från ek-, bok- och storverksträd. Det är emellertid i ett par avseenden, som jag tillåtit mig väcka motion med ändringsförslag. I det ena fallet gäller det tiden för lagens ikraftträdande. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skall lagen träda i kraft så snart ny skogshushållningsplan blivit upprättad för respektive pastorat. Motionären föreslår, att lagen skulle träda i kraft den 1 juli 1934. Anledningen till motionärens förslag är att pastoraten önska att så fort som möjligt få fritt förfoga över ekskogen. Den har på många ställen vuxit fram på gammal hagmark eller i ängsmarker och står nära intill åkrarna, där den å ena sidan skuggar, å andra sidan bränner. Både för en rationell skogsskötsel och för att kunna bereda en modern beteskultur behövs det på åtskilliga ställen, att man avverkar en del sådan ek, som bör betecknas såsom skräpskog, men under det övergångsstadium, som kommer att äga rum enligt Kungl. Maj:ts proposition, bli alla sådana planer stillastående. Det kan ju också inträffa, att det kommer att dragas fram en väg eller en elektrisk ledning över ett ecklesiastiskt boställe och att man då träffar på sådana träd, och det blir då en ganska besvärlig fråga, vem som skall ha äganderätten till trädet.

Nu har det ju också sagts, att uppskovet behövs för att man skall bli i tillfälle att avskilja en del träd, som ha särskild betydelse ur naturskyddssynpunkt. Ja, för min del har jag inte alls någon fruktan för att i det fallet låta pastoraten bestämma. Jag är övertygad om att de äro mycket konservativa, när det gäller att vårda och bevara sådana gamla träd, och att de icke alls skulle missbruka sin förfoganderätt. Jag skulle tvärtom kunna anföra exempel i motsatt riktning, där domänstyrelsens tjänstemän ha gått för fort fram men blivit hejdade i sina planer av vederbörande pastorat och kyrkoherde.

Den andra punkten gäller vem som skall utstämpla skog på sådana områden, som anses falla under lagen om svärföryngrade skogar. I skogsvårdslagen föreskrives, att sedan Kungl. Maj:t bestämt vilket område som skall betecknas såsom svärföryngrad skogsmark, så skall utsyning verkställas av länsjägmästaren eller annan av skogsvårdsstyrelsen förordnad person. Jag anser, att man i detta fall hade bort skriva en bestämmelse, som vore analog med vad som föreskrives i skogsvårdslagen, men här är det, såvitt jag förstår, en mera skärpt bestämmelse, i det att det föreslås, att utsyning å skogen skall verkställas av stiftsjägmästaren eller annan hos stiftsnämnden anställd person med högre skoglig utbildning. Jag har i motionen föreslagit, att detta ut-

Ang. dispositionen av storverksträd å ecklesiastika boställen m. m. (Forts.) tryck, »högre skoglig utbildning» skulle utgå och att stiftsjägmästaren skulle få uppdraga åt annan person än den som har högre skoglig utbildning att verkställa utsyning. Jag är ganska osäker, om det kan gå för sig, att stiftsjägmästaren skickar exempelvis en skogvaktare att verkställa utsyning av skog, och det kan ju vid många tillfällen röra sig om en ganska obetydlig förrättning såsom om utstämpling av stängselvirke eller husbehovsvirke till en arrendator. Förslaget, såsom det är framlagt av Kungl. Maj:t, har ju kommit på initiativ av 1932 års boställssakkunniga, och jag för min del har den uppfattningen, att man bör väl tänka sig för, innan man accepterar alla förslag, som komma ifrån dessa sakkunniga eller från den s. k. 1933 års boställsberedning, som är en fortsättning av 1932 års boställssakkunniga. Jag skulle anse det vara mycket värdefullt, om man här under debatten kunde få klarlagt, huruvida det går för sig för stiftsjägmästaren att anförtro en utstämpling på skogar inom de svärföringrade skogsområdena åt personer, som icke ha högre skoglig utbildning. Skall man strängt hålla sig till lagtexten, så är det ju svårt att komma fram till en sådan tolkning.

Då det inte finns någon reservant, vågar jag inte framställa något yrkande. Den tacksamhet, som jag i början av mitt yttrande framförde, hade emellertid blivit ännu större, i fall utskottet tillstyrkt motionen, särskilt i det senare avseendet.

Herr Gabrielsson: Herr talman! Vad den första frågan beträffar, nämligen lagstiftningens ikraftträdande, så har inom utskottet framhållits, att man inte egentligen behövde förlägga detsamma till en tidigare tidpunkt, än Kungl. Maj:t föreslagit, därför att så snart det blir uppgjort en ny hushållningsplan, träder lagen i verksamhet på de skogar, för vilka planen gäller. Det var därför, som utskottet icke ansåg sig böra göra någon ändring i detta avseende.

Vad sedan beträffar frågan om vilka som skola ha förordnande att verkställa dessa utsyningar, så har jag samma uppfattning som motionären, att det kanske kan vara onödigt och kostsamt, att utsyning ovillkorligen skall utföras av stiftsjägmästaren eller annan med högre skoglig bildning utrustad person. Jag gjorde också det yrkandet inom utskottet, att vi skulle få den ändringen, att orden »högre skoglig utbildning» utbyttes mot något om att utsyningen skulle utföras under överinseende av stiftsjägmästaren eller annan, som förordnades av honom, såsom det sägs i allmänna skogsvårdslagen. Men det erinrades då, att det här gäller skyddsskogar — det är ju fråga om skogar, som stå under skyddsskogslagen för Gotland och Öland — och att vi ha samma förhållande beträffande skyddsskogslagen för enskilda skogar. Där finns alldeles samma bestämmelse, att utsyningarna skola verkställas av person med högre skoglig utbildning, men det upplystes samtidigt av ordföranden i utskottet m. fl., att det i tillämpningen inte brukar ovillkorligt krävas, att denna förrättning skall utföras av jägmästaren eller annan person med högre skoglig utbildning. Vad utskottet här velat, är att utsyningen skall stå under stiftsjägmästarens kontroll och ansvar, och sedan vi fått den saken klar för oss, ansåg sig utskottet icke böra tillmötesgå motionärerna. Men jag har velat säga, att det tillämpas på det sättet, då det gäller utsyning på enskilda skogar, som stå under skyddslag, att utsyningen skall ske under överinseende och kontroll av jägmästaren, och jag utgår ifrån att det kommer att tillämpas på detta sätt även i detta fall.

Jag hoppas motionären nöjer sig med den upplysningen. Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv för kronans räkning av Åkers styckebruks rekognitionsskog m. m.;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronan tillhöriga markområden i Landskrona;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning i vissa fall av arrendet för kronoegendom m. m.;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett kronan tillhörigt markområde å Söderåsen vid Ljungbyhed;

nr 46, i anledning av väckta motioner angående åtgärder till stöd i vissa avseenden för innehavare av små och medelstora jordbruksfastigheter; samt

nr 47, i anledning av väckt motion angående tillämpningen av bestämmelserna om mjölkreglering.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 327, av herr *Gustafson, Fritiof*, och herr *von Stockenström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppställningen av riksstatens utgifts-sida m. m.;

nr 328, av herr *Larsson, Johan August*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m.;

nr 329, av fröken *Hesselgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till reglemente angående tjänstepension för tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen (civila tjänstepensionsreglementet);

nr 330, av fröken *Hesselgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt till tjänstepension för tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen, och för arbetare i statens tjänst;

nr 331, av herr *Berg, Robert*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt till tjänstepension för tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen, och för arbetare i statens tjänst; samt

nr 332, av herr *Nordborg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till sjuårbetsstidslag.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 1, angående regleringen för budgetåret 1934/1935 av utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna;

nr 3, angående vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar i avseende å utgifterna för budgetåret 1934/1935 under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet;

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts under fjärde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag till de värnpliktigas avlöning m. m.;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbetalning förskottsvis av statsbidrag till vägbeläggningar med begränsad varaktighet;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för fortsättande av Dals-Eds—Rölanda elektriska distributionsförenings u. p. a. verksamhet; samt

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till föreningen för skidloppningens främjande i Sverige för utbyggnad av turiststationen Högfjället vid Storlien m. m.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnaderna för vissa reparationsarbeten å Oscar-Fredriksborgs fort;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse å Mölltorps församling, Skaraborgs län, av ett kronan tillhörigt markområde;

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronan tillhöriga markområden inom Vaxholms fästning;

nr 54, i anledning av väckt motion om utbetalande av viss ersättning till änkefru E. Kleberg eller hennes rättsinnehavare;

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för postverkets räkning av riksbankens fastighet i Visby;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rasbiologiska institutets organisation m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av åttonde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av Södra Dalarnes järnvägsaktiebolags skuldförhållande till staten;

nr 17, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning angående dels försäljning till postverket av riksbankens fastighet i Visby, dels ock nybyggnad för riksbankens avdelningskontor därstädes;

nr 18, i anledning av framställningar av fullmäktige i riksbanken angående pensioner åt vissa anställningshavare vid Tumba bruk;

nr 19, i anledning av framställningar angående ersättning till vissa personer i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring m. m.; och

nr 20, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkten 46 av bankoutskottets utlåtande nr 12, i anledning av framställningar angående pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda eller förut anställda personer;

andra lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckt motion om revision av jorddelningslagens bestämmelser angående behandlingen av frågor rörande rätten till vattenområden och fiske vid jorddelningsförrättningar; samt

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion, I:270, om ordnande av en allmän folk-tandvård; och

nr 2, i anledning av väckt motion, II:484, angående inrättandet av ett under svenska statens kontroll ställt penninglotteri.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.04 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Torsdagen den 22 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Upplästes ett till kammaren inkommet dödsbevis av följande lydelse:

Dödsbevis.

Härmed intygas, att *Gustaf Boman* avlidit samt att dödsorsaken, enligt min uppfattning, varit den nedan angivna. Enligt vad jag själv känner eller genom trovärdiga personer erfarit, inträffade dödsfallet i Stockholm den 19 mars 1934 kl. 12 middag, och var den avlidnes ålder: 72 år; civilstånd: änking; samhällsställning: grosshandlare; bostad: Stockholms stad, Oscars förs., nr 35 Kommendörsgatan. Huvuddödsorsak: Cardioarteriosclerosis.

Stockholm den 19 mars 1934.

Einar Belfrage,

leg. läkare.

På framställning av herr talmannen beslöt kammaren att till Konungen avlåta en skrivelse med anmälan om herr Bomans frånfälle och den därigenom inom kammaren uppkomna ledigheten, varefter ett i sådant avseende uppsatt förslag upplästes och godkändes.

Företogs val av dels sex revisorer för granskning av statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning, dels ock sex suppleanter för dessa revisorer; och befunnos efter valförrättningens slut följande ledamöter av riksdagens första kammare hava blivit utsedda till

revisorer:

herr Andersson, Elof,	med 81 röster,
» Ernfors, O. A.,	» 81 » ,
» Gabrielsson, N. G.,	» 81 » ,
» Ström, Torsten,	» 81 » ,
» Tjällgren, O. L.,	» 81 » ,
» Åström, E. V.,	» 81 » ;

suppleant för herr Andersson, Elof:

herr Bergman, Johan,	med 81 röster,
----------------------	----------------

suppleant för herr Ernfors, O. A.:

friherre Lagerfelt, I. C. G.,	» 81 » ,
-------------------------------	----------

suppleant för herr Gabrielsson, N. G.:

herr Thelin, A.,	» 81 » ,
------------------	----------

suppleant för herr Ström, Torsten:

herr Walles, J. G.,	» 81 » ,
---------------------	----------

suppleant för herr Tjällgren, O. L.:
 herr Svenson, Ernst, med 81 röster,
suppleant för herr Åström, E. V.:
 herr Karlsson, Oscar Gottfrid, » 81 » .

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 28 september 1928 om utjämningsskatt;

nr 116, i anledning av väckta motioner om ökat tullskydd för produktionen av vissa slag av trädgårdsprodukter; samt

nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i bestämmelserna om stämpelavgift för spelkort.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av räntan å lån från egnahemslånefonden;

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av räntan å köpeskilling för vissa från kronojord försålda lägenheter m. m.; samt

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställning om anslag till kapitalökning för egnahemslånefonden m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Gustafson, Fritiof*, och herr *von Stockenström* väckta motionen, nr 327, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppställningen av riksstatens utgiftssida m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den av herr *Larsson, Johan August*, väckta motionen, nr 328, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet nedannämnda motioner:

nr 329, av fröken *Hesselgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till reglemente angående tjänstepension för tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen (civila tjänstepensionsreglementet);

nr 330, av fröken *Hesselgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt till tjänstepension för tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen, och för arbetare i statens tjänst; samt

nr 331, av herr *Berg, Robert*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt till tjänstepension för tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen, och för arbetare i statens tjänst.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott herr *Nordborgs* motion, nr 332, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till sjöarbetstidslag.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 51—57 och bankoutskottets utlåtanden nr 16—19.

Vid föredragning av bankoutskottets memorial nr 20, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkten 46 av bankoutskottets utlåtande nr 12, i anledning av framställningar angående pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda eller förut anställda personer, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran andra lagutskottets utlåtande nr 17 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 1 och 2.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 333, av herr *Larsson, Johan*, och herr *Andersson, Elof*, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner dels angående godkännande av en mellan Sverige och de Socialistiska Rådsrepublikernas Union avsluten överenskommelse angående beställningar och krediter m. m., dels ock angående statlig exportkreditgaranti m. m.;

nr 334, av herrar *Pauli* och *Wagnsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension;

nr 335, av herr *Löfgren*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till sjöarbetstidslag;

nr 336, av herr *Carlsson, Carl*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till sjöarbetstidslag; och

nr 337, av herr *Gustafson, Fritiof*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder till jordbrukets stödjande.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 121, till Konungen i anledning av väckta motioner om ändring i gällande bestämmelser rörande tillverkning, beskattning och försäljning av malt-drycker.

Anmälades och bordlades

första lagutskottets utlåtanden:

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 27) om reglering av prästerskapets avlöning samt om tillägg till samma lag m. m.; och

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tillägg till 21 § lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i avlöning, pension eller livränta ävensom en i ämnet väckt motion;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av väckta motioner om utredning angående de ekonomiska och sociala verkningarna av de s. k. enhetsprisföretagen inom detaljhandeln m. m.; och

nr 19, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 48, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Svenska smörprovningarna;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående anslag till nyodling, betesförbättring, stenröjning och jordkörning å ofullständiga jordbruk m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till understöd åt kemiska stationer;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för utmärkande av gränserna för skyddsskogsområdena inom Kopparbergs och Jämtlands län; och

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till vissa torrlägningsföretag.

Herr **Bergman** erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag ber härmed att få överlämna följande skrivelse:

Till riksdagen.

I enlighet med bestämmelserna i stadgarna för Interparlamentariska Unionen, att varje nationell grupp av nämnda union skall till vederbörande statsmaktens kännedom bringa de beslut av den interparlamentariska konferensen, som äro av allmänt intresse, får styrelsen för Riksdagens Interparlamentariska Grupp härmed vördsamt överlämna ett exemplar av de vid tjugunionde interparlamentariska konferensen i Madrid den 4—10 oktober 1933 fattade resolutioner. Stockholm den 12 februari 1934.

Styrelsen för Riksdagens Interparlamentariska Grupp.

Eric Hallin,
ordförande.

De i skrivelsen omnämnda resolutionerna äro bifogade.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11.24 f. m.

In fidem
G. H. Berggren.